

Genel Yayın Sıra No:149
2009/15
Cep Kitaplığı: XLVI
ISBN No: 978-605-5614-00-3

Yayına Hazırlayan
Av. Celal Ülgen - Av. Coşkun Ongun

Kapak
Can Eren

Tasarım / Uygulama
Referans Ajans
Tel: +90.212 347 32 47
e-mail: info@referansajans.com

Baskı
Sanat Matbaacılık
Medya ve Reklam Hizm. San. Tic. Ltd. Şti.
Hattat Halim Sokak No:13
Balmumcu - Beşiktaş / İstanbul
Tel: +90.212 267 04 23
e-mail: as@sanatmatbaacilik.com

Birinci Basım: Eylül 2009

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararıyla 1.000 adet basılmıştır.

İstanbul Barosu

LOZAN

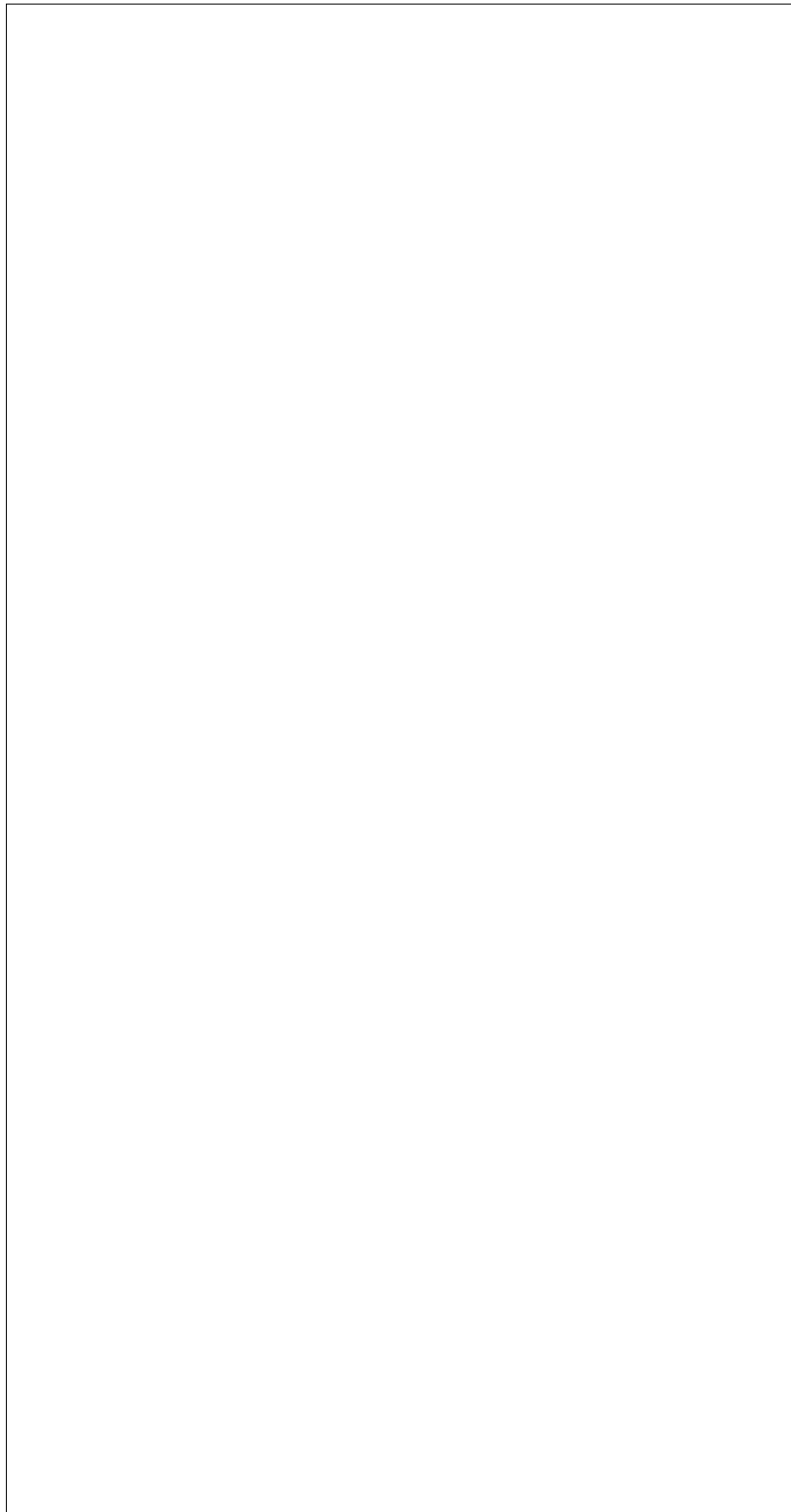
YOK OLUŞTAN DİRİLİŞE TUTSAKLIKTAN ÖZGÜRLÜĞE

İstanbul Barosu Orhan Adli Apaydın
Konferans Salonu

25.07.2009

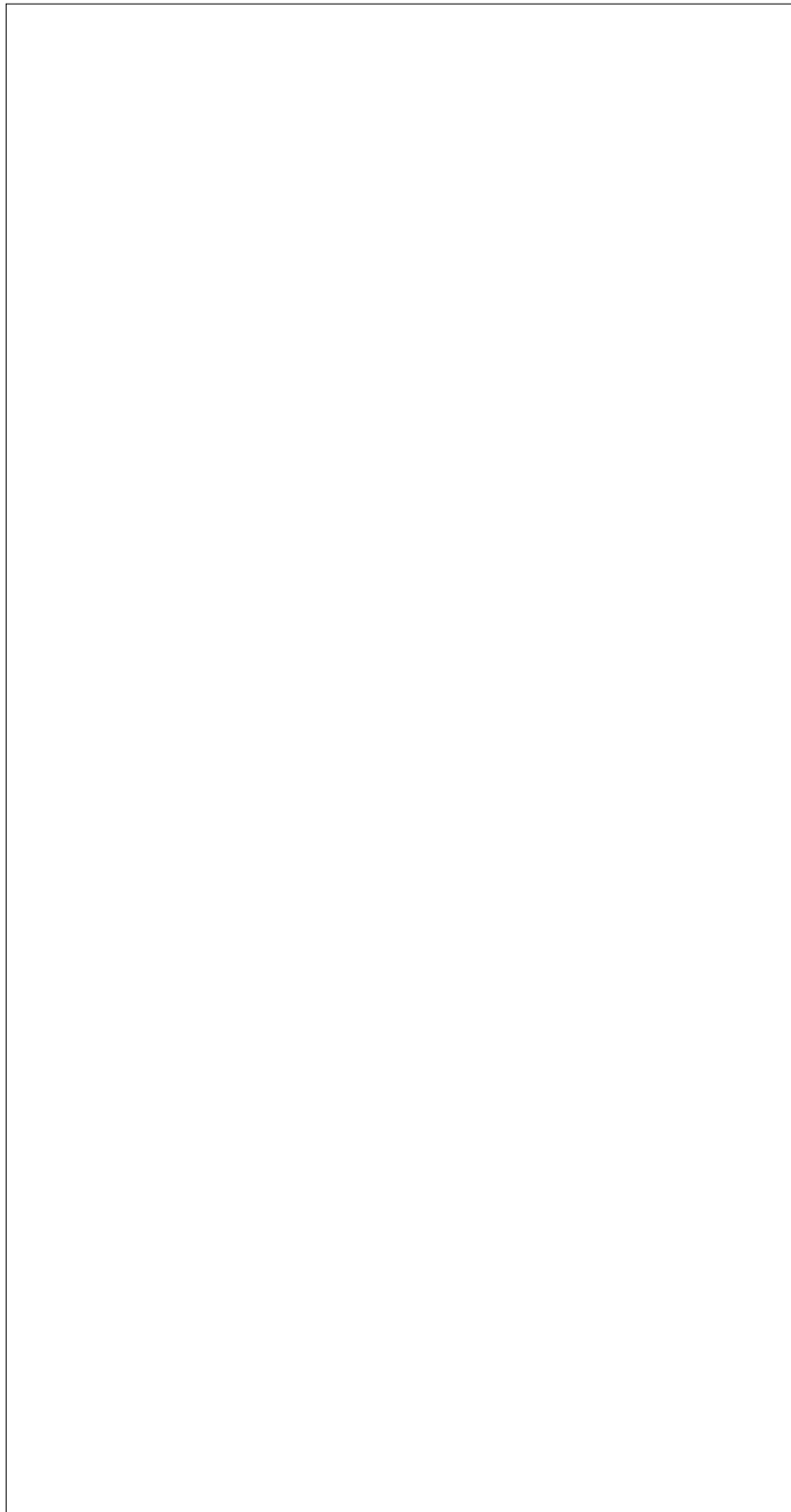

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI
İstiklal Caddesi Orhan Adli Apaydın Sokak
Baro Han Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 251 63 25 (pbx)
Faks: (0212) 293 89 60
dergi@istanbulbarosu.org.tr

İÇİNDEKİLER

Yayın Kurulu'ndan	7
Av. Hüseyin Özbek	9
Av. Muammer Aydın	9
Dr. Bilal N. Şimşir	17 - 67 - 76
Prof. Dr. Kemal Çiçek	26 - 74 - 77
Dr. Ercan Karakoç	38 - 78
A. Öner Pehlivanoglu	55 - 80
Soru - Yanıt	81

YAYIN KURULU'NDAN

Lozan; önce "zafer mi hezimet mi" dediler. Bir Ülkenin Kuruluş antlaşmasını söz karmaşası ile yok saymak istediler. Bugün daha da ileri giderek Lozan'ı ve Misaki Milli ile çizilmiş bulunan sınırlarımızı sorgulamak istiyorlar. Bunun için de uluslararası güçlerin, emperyalistlerin yerli işbirlikçileri ve çıkar ortakları birçok açıdan ülkemizi kuşatmış, din ve ırk temelinde başkaldırıların altyapısı hazırlanmış ve uygulamaya sunulmuştur.

Bu açılardan elinizdeki kitap büyük önem taşımaktadır. Lozan ve sonrasının hatta günümüzün tüm sorularını, sorunlarını ve bu soru ve sorunlara verilebilecek yanıtları açık ve somut bir biçimde bulacaksınız.

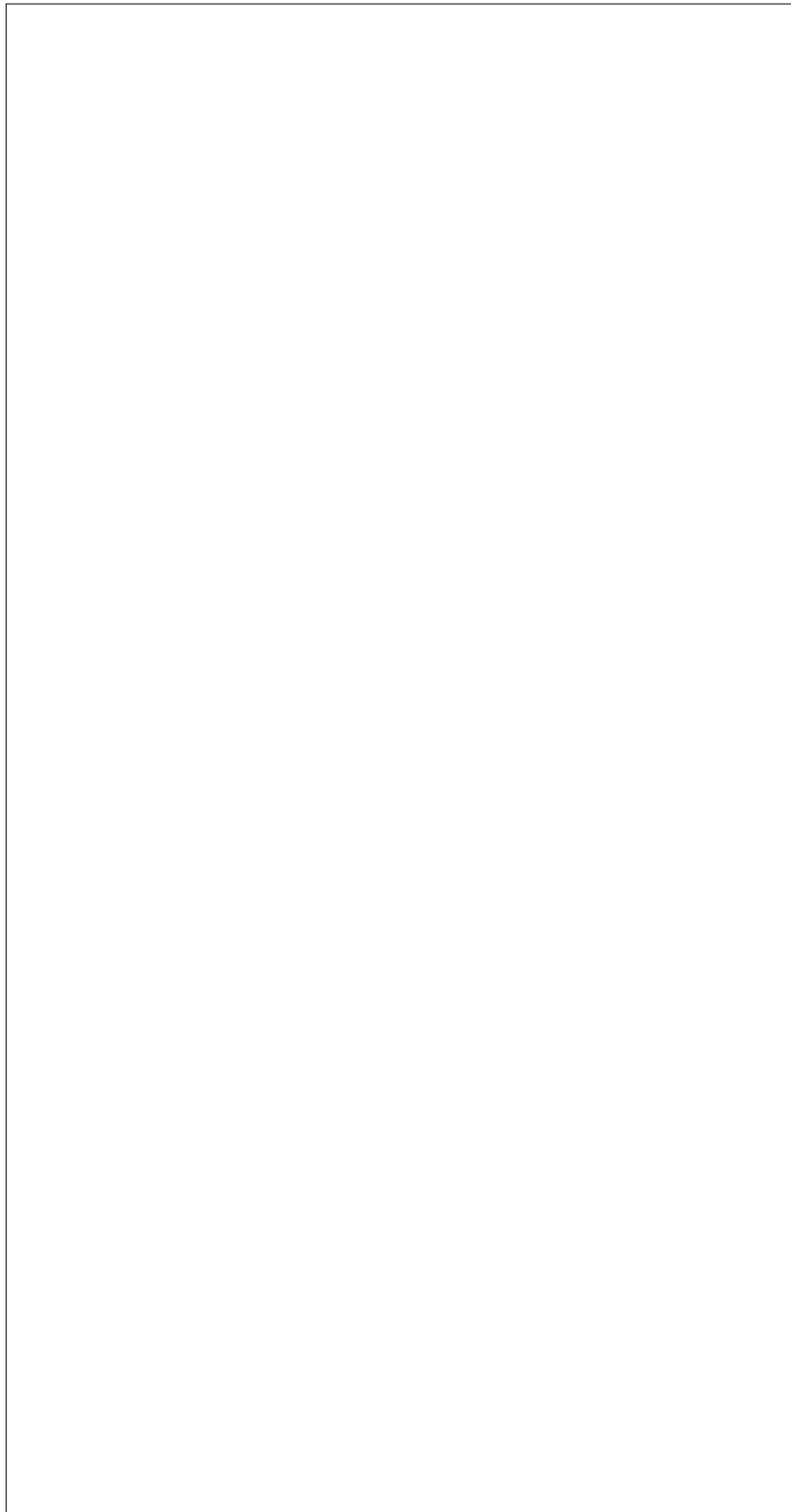
"Batı Sevr'de Osmanlı Devleti'ni paylaşmayı hedefliyordu" "Lozan'da davayı kaybetti" Bugün Batıda yeni projeler yeni gizli "emeller" yeşertiliyor. Türkiye'yi bölünmüş haritalarla gösteriyorlar. Uluslararası sözleşmelerde Türkiye'nin parçalanması halinde yerine kurulacak devletlerden sözediyorlar.

Örneğin Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirisi'nin "Türkiye" başlıklı bölümünden tek bir maddeyi dikkatlerinize sunmak istiyorum.

"Müzakereler sırasında Türkiye birkaç devlete bölünürse veya Güneydoğu Bölgesi'nde bir Kürt devleti kurulursa, yeni bir karara gerek olmaksızın onlarla da müzakere yapılacağını," 23. maddede belirtme cesaretini gösteriyorlar.

*İşte bu koşullarda İstanbul Barosu yeni bir '**Lozan**' kitabı ile karşınızda....*

Av. Celal ÜLGEN
Yayın Kurulu Başkanı

AÇILIŞ

Av. HÜSEYİN ÖZBEK

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi

Sayın Başkan, değerli konuklar, sevgili meslektaşlarım; Lozan Barış Antlaşması'nın 86. Yıldönümü'nde yine İstanbul Barosu Lozan'la ilgili bir panelle karşınızda. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İstanbul Barosu'nun Değerli Başkanı biraz sonra açılmış konuşmasında muhakkak ki buna değinecek, İstanbul Barosu için 24 Temmuzlarda bir etkinlik, bilimsel bir toplantı düzenlemek, Lozan'ı değişik boyutlarıyla değerlendirmek bir gelenek haline gelmiştir, kurumsal bir gelenektir. Bu anlamda ben Sayın Başkanı açılış konuşmasına davet ederken, bu toplantıya katıldığınız için hepimize teşekkür ediyorum. Buyurun Sayın Başkan.

Av. MUAMMER AYDIN

İstanbul Barosu Başkanı

Evet, saygıdeğer konuklar, değerli meslektaşlarım, değerli panelistler; İstanbul Barosu için de ülke için de önemi hiçbir zaman kaybolmayacak ve ülkenin kuruluş felsefe-sini, kuruluş değerlerini yansıtan ve İstanbul Barosu tarafından geleneksel olarak her yıl yapılan bu panele hepimiz hoş geldiniz. Hepinizi şahsım ve İstanbul Barosu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Bu sıcak günde Lozan gibi önemli bir panele katkı verdiğiniz için de sizlere bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.

İstanbul Barosu Lozan Anlaşması'nı yalnızca uluslararası bir hukuk metni olarak görmemektedir. Milletçe çekilen acıların, katlanılan fedakârlıkların sonucunda kazanılan uluslararası bir başarı olarak değerlendirmektedir. Türk milletinin gösterdiği milli dayanışmanın, sınırsız özverinin, maddi manevi tüm varlıklarını ortaya koyarak yayılmacı, sömürgeci güçlere karşı verdiği savaşımın sonunda ulaştığı bir zafer ve onur belgesidir Lozan. Osmanlıdan süreç içinde kopardıkları ayrıcalıkları ve istediği gibi sömürebilme imkânı veren düzenlemeleri kaybetmek istemeyen, bağımsız Türkiye'yi bir türlü içlerine sindiremeyen muhatapların uzlaşmaz tavrı nedeniyle Lozan görüşmeleri gerçekten çok zor geçmiştir. Arkasında Mondros Ateşkesi'nin teslimiyet psikolojisi yerine, Mudanya Ateşkesi'ne dayanan zafer özgüveni bulunan Türk heyetinin emperyalistlerin dayattığını reddeden tavrı nedeniyle kesintiye uğrayan görüşmeler sonucu 24 Temmuz 1923'de imzalanan Anlaşma ülkemiz için bir hukuk zaferidir. Osmanlı hariciyesinin sinik tavrına alışkın Batılıları kızdıran, zaman zaman çıldırtan Türk Heyeti arkasında Türk milletinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin manevi desteğini her zaman hissetmiştir. 86. yılını coşkuyla kutladığımız Lozan Anlaşması'nın Türk milleti için ne ifade ettiğinin iyi anlaşılabilmesi için yakın geçmişe kısaca bir göz atmak gerektiğini düşünüyorum.

Emperyalistlerin Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalama ve paylaşmaya yönelik gizli anlaşmaları Birinci Dünya Savaşı yenilgisiyle uygulama aşamasına gelmişti. İmparatorluk coğrafyasından elde kalan son vatan toprağı

Anadolu'yu da paylaşıp Türk varlığını tamamen ortadan kaldırmayı öngören Sevr, 10 Ağustos 1920'de işgal altındaki İstanbul yönetimine dayatılmıştı. Sevr paçavrası emperyalistlerce Anadolu toprağını aralarında paylaşıp nüfuz bölgeleri oluştururken, bir yandan da kendi himayelerinde Ermenistan ve Kürdistan gibi suni devletçikler kurulmasını öngörüyordu. Aciz İstanbul hükümetlerinin politikası işgalcilerin tüm istemlerini kabul etmek, asla direnmemek üzerine kurulmuştu. Sarayın tavriysa saltanat ve hilafetin işgalcilerin gölgesinde de olsa devamı olarak özetlenebilir. Emperyalistlerle işbirliğinin, ülkeye ve ihanetin simgeleşmiş ismi Damat Ferit ve başında bulunduğu mütareke hükümetlerinin utanç verici eylemleri, Türk milletinin belleğinden silinmemiştir. Mütareke hükümetlerinin kimi İngiliz yanlısı Şeyhülislamlarının başta Mustafa Kemal Paşa'nın ve diğer milli mücadele önderleri için idam fetvaları kaleme almaları işgalci sömürge orduları için de önemli olarak nitelenebilir, ama bunlar da hafızalardan silinmemektedir.

Türk milleti özgür ve onurlu yaşama hakkının, ekonomik ve siyasal bağımsızlığının sömürgeciler tarafından sonsuza kadar yok edilme girişiminin hukuk metni olan Sevr'e karşı direnişe geçmiştir. Türk milleti işgalcilerin silahlı güçlerine karşı çarpışırken içerideki ihanet çetelerine karşı da zorlu bir mücadele vermek zorunda kalmıştır. Türk halkı maddi manevi tüm varlığını ortaya koyarak bağımsızlık savaşımında özverinin sınırlarının olmayacağını göstererek bu mücadeleden galip çıkmasını bildi ve bu mücadelede o azimle ülkesini, vatanını ve değerlerini

korudu. Dış güçlere ve içerideki işbirlikçilerinin cephe gerisindeki ihanet girişimlerine karşı üç yılı aşkın savaşın sonunda barış masasına oturmaya da hak kazandı. Asırlık hesapların görüldüğü Lozan'da az önce ifade ettiğim gibi Kurtuluş Savaşı'nın galibi Türkler emperyalist delegasyon temsilcilerinin barış masasındaki aldatıcı söylemlerle örtülü çağdaş sömürge olma tekliflerini kararlılıkla reddettiler. Bu direnç ve gerekirse yeni bir savaşı göze alma kararlılığı sonucu olacak ki kesintiye uğrayan görüşmeler tekrar başladı. 24 Temmuz 1923'de özgürlüğünü kanla kazanmış bir milletin bağımsızlık, eşit egemen bir devlet çatısı altında yaşamasının garanti edildiği uluslararası anlaşma Lozan imzalandı.

Mustafa Kemal başta olmak üzere, Kurtuluş Savaşı önderleri ve Türk halkı geçmişteki olumsuzlukların yeniden yaşanmamasının ekonomik ve siyasal bağımsızlıkların özenle korunmasına bağlı olduğunu biliyorlardı. 86 yıl sonra geriye baktığımızda görülen manzara hiç de iç açıcı değildir. Ekonomik ve siyasal bağımsızlık, üniter ve ulus devlet olarak yaşama konusunda irade eksikliği her alanda görülmektedir. Atatürk Türkiye'sinin temel politikası olan bu konulardaki kararlılığın yerini uluslararası dinamiklerin yönlendirmeleri almış gibidir. Atatürk Lozan'la ilgili olarak *"Bu anlaşma Türk milleti aleyhine asırlardan beri hazırlanmış ve Sevr Anlaşması'yla tamamlandığı sanılmış büyük bir suikastın ortadan kalkmasını ifade eden bir belgedir"* demiştir. Dış dinamikler epeydir Türk milletinin Atatürk'ün mirasını reddetmesini ve onun

döneminin geçtiğini, devletin kurucu ideolojisi olmaktan ve anayasal, hukuksal metinlerden adının da çıkartılmasını, silinmesini istemektedirler. Yine aynı çevreler Sevr'in Anadolu'yla öngördüğü etnik coğrafyanın doğru olduğunu, demokratikleşmek ve Avrupa Birliği'ne girmek isteyen bir Türkiye'nin bu haritanın öngördüğü biçimde yeniden yapılanmasını öngörmektedirler. Nitekim Büyük Ortadoğu Projesi adı altında yayınlanan haritalar açık ve seçik bu durumu net olarak göstermektedir.

Belirtilmelidir ki dışarının, yani emperyalistlerin yayılmacı ve kendi önerilerini ülkemizde dillendiren, hatta uygulamaya koymaya çalışan iç dinamikleri de hayli gelişmiştir. Dışarının Atatürksüz Türkiye siparişinin gerçekleşmesi durumunda üniter nitelikte ulus devletin tasfiyesiyle ortaya çıkacak yapının tarikatlar ve cemaatler konfederasyonu olacağı da bilinmelidir. Milli mücadele Ankara'nın ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin en zayıf zamanında Geyve Boğazı'nda da bozguna uğrayan Kuvvayı İnzibatiye, yani Hilafet Ordusu artıkları boşuna heveslenmesinler. Lozan'ın öcünü almak isteyen çağdaş söylemli yeni Sevr'i milletimizin önüne dayatan yeni sömürgeciler de heveslenmesinler. Bu ülke hiçbir zaman hilafeti ve bu ülke hiçbir zaman değerlerinden vazgeçerek eskiye dönüşü gerçekleştirmeyecektir. Türk halkı Atatürk'ün mirasını ve Lozan'la kurulan özgür, bağımsız, üniter Türkiye Cumhuriyeti'ni sonsuza kadar yaşatma kararlılığını sürdürecektir.

Evet, sözlerime burada son verirken İstanbul Barosunun bugüne kadar olduğu

gibi bundan sonra da Lozan kazanımlarını savunmaya aynı kararlılıkla devam edeceğinin altını bir kez daha çizmek istiyorum. Şunu da hatırlatmak istiyorum ki, bu ülkenin Cumhuriyet kazanımlarını, bu ülkenin laiklik kavramından ve laiklikten vazgeçmesini, yine bu ülkenin Atatürk devrimlerinden vazgeçmesini ve yerine başka değerleri koymaya kalkışanlarla hesaplaşması mutlaka gerçekleşecektir. Hiç kimse bu değerleri ortadan kaldırarak yerine modası geçmiş ve başkalarının egemenliğinin altına girecek bir Türkiye yaratamayacaktır. O nedenle de aydınlık gelecek hep Türkiye için ve Türk halkı için olacaktır. Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlarken katılımcılara verecekleri her türlü bilgi için teşekkür ediyorum ve bu panelin de bundan öncekilerde olduğu gibi başarılı geçeceği inancımı da bir kez daha ifade etmek istiyorum. Sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

SALONDAN - Sayın Başkan; Sen konuştun, yol aldın, ben de senden güç aldım. Mutlu olsun vatanım, Atatürk'ü analım. Kını nefreti sevmem, kıskançlık da edemem. Bütün dünya bir olsa, ben Lozan'dan geçemem. Sevr'i yırtar atarım, budur benim başarıım. Vatan için yaşarım, çılgınlara şaşarım. O İsmet'i anarım, Atatürk'e koşarım. Cihan başıma çökse, şimşek olur yakarım.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK- Değerli konuklar; ben değerli katılımcıları yerlerine davet ediyorum. Biraz sonra takdimleri verdikten sonra konuşmalarına başlayacaklar. Ben değerli

panelistleri kısaca takdim etmek istiyorum sizlere. Sıradan başlayalım isterseniz, alfabetik bir sıra öngörmedik. Profesör Doktor **Kemal Çiçek**, Tarih Anabilim Dalında Türk Tarih Kurumu Ermeni Masası Başkanlığı görevini hâlâ sürdürüyor. Sayın **Bilal Niyazi Şimşir**, Emekli Büyükelçi, Tarihçi, Yazar, kendisini tabii birbirinden önemli kitaplarıyla, çalışmalarıyla yakından tanıyorsunuz. Doktor **Ercan Karakoç**, Ercan Karakoç Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Öğretim Üyesi. Lozan ve Montrö'de Boğazlar, Türk Boğazları rejimiyle ilgili sunumda bulunacak. Bu konuda çok önemli çalışmaları var. Emekli General, Araştırmacı, Yazar **A. Öner Pehlivanoglu**. Öner Beyin de benim de çok yararlandığım önemli çalışmaları var.

Şimdi değerli katılımcılar elbette ki size Lozan'ı değişik boyutlarıyla değerlendirecekler. Lozan modern Türkiye'nin, çağdaş Türkiye'nin kurucu antlaşması, uluslararası bir anlaşma. Bugünkü Türkiye'yi, Türkiye Cumhuriyeti'ni garanti eden, ama bir zafer sonucu ulaşılmış, emperyalistlere, sömürgecilerle karşı verilen zorlu bir savaşın ve bileğinin hakkıyla, alınının teriyle, ana sütü gibi helal olan bir zaferin sonunda ulaşılan bir belgedir. Gerçekten Kurtuluş Savaşı'ndaki sürece benzer zorlu bir süreç de Lozan'da masa başında verilmiştir. 8,5 ay süren bir süreç içinde Osmanlı döneminde elde ettikleri ayrıcalıklardan, imtiyazlardan ve sömürü serbestliğinden bir türlü vazgeçmek istemeyen Batının, Batının kurt politikacılarının, kurt delegasyonunun direktmeleri sonucu dış dış verilen bir mücadelenin sonunda ulaşılan bir anıt belgedir. Şimdi konuşma sıramızı biz

değerli katılımcılarla kararlaştırdık. İlk önce Sayın Bilal Şimşir bir sunum yapacak. Lozan'a giden heyete Türkiye Büyük Millet Meclisi bir direktif vermiş midir, Mustafa Kemal Paşa duyarlılıklarını ifade eden bir belge vermiş midir, bunun çerçevesi nedir? Böyle bir girişten sonra diğer konuşmacılarımıza sıra gelecek. İlk turda 20'şer dakikalık bir konuşma süresi vardır.

Değerli Başkanımız Sevr'den bahsettiği için ben elbette ki Sevr'den bahsedecek değilim, ama 10 Ağustos 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışından böyle iki ay sonra İstanbul Hükümeti'ne, mütareke hükümetine dayatılan, Şurayı Saltanatta da görüşülen Sevr dayatmasına ilişkin bir infiali belirtmek bakımından Kazım Karabekir Paşa'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na çektiği bir telgrafı ve Sevr paçavrasına imza koyan delegasyon hakkındaki beyanlarını burada sizinle paylaşmak istiyorum. Çünkü günümüzde Lozan'ın diktatörler bu devletin temellerini attı, hâlbuki Sevr'in halklar için bir özgürlük belgesi olduğunu beyan eden insanlar var Türkiye'de, bunları açıkça kamuoyuna ifade eden, bu konuda yazılı metinler sunan ve Lozan'ın bu özgürlük açıcı, halklara özgürlük verici Sevr'in yerine ikame edilmesinin bir talihsizlik, bir olumsuzluk ve bugünkü yaşanan sorunların kaynağı olarak gösteren bilim insanı etiketini de taşıyan bilim dışı görüşler var. O dönemde bu anlaşmaya, daha doğrusu anlaşma dayatmasına, bu metne imza koyanlar hakkında Kazım Karabekir Paşa'nın, Kolordu Komutanı ve Milli Mücadele'nin çok önemli aktörlerinden biri olan

Kazım Karabekir Paşa'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine, Başkanlığı'na bir telgrafi ben bilgilerinize sunuyorum.

“Ankara Meclisi Milli Riyasetine

Vatansız, vicdansız üç serserinin yine kendileri gibi millet ve vatanla alakası olmayan birkaç kişi namına sulh muayedesini imza ettiklerini ajansta gördük. Mücadeleyi milliyemizde daha büyük bir azim ve imanla devamı tekiden ahdettiğimizi arz eylerim. İstanbul'da teşekkülünü evvelce duyduğumuz Şurayı Saltanatta Türkiye'nin hayati mevcudiyetini söndüren bu zalim muayedenin -anlaşmanın- imza edilmesine karar ve rey veren esameleri -isimleri- malum şahısların ve muayedenameye vazı imza edenlerin -imza koyanların- ihaneti vataniyeyle ittiham olunmasını ve haklarında hükmü gıyabi verilmesini, bu vatansızların isimlerinin her yerde lanetle yâd edilmesinin ilan ve tamim olunmasını arz ve teklif eylerim.

*17 Ağustos 1336. -1920- Şark Cephesi Kumandanı **Kazım Karabekir.**”*

Bu teklif Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmüş ve 19 Ağustos 1920 tarihinde kabul edilmiştir. Buna göre Sevr Anlaşmasını imza edenlerle, anlaşmanın kabulü için yapılan tartışmada olumlu oy veren Saltanat Meclisi üyeleri vatan haini olarak kabul edilmiştir, Sevr Anlaşması kabul edilmemiştir. Bu ön bilgiden sonra, belki biraz da sahasına girdim, Sayın Bilal Şimşir'e buyurun diyorum.

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR - Hepinizi saygıyla selamlıyorum ve Lozan Günü kutlu olsun

diyorum. Bir kitabımda da yazmıştım, Lozan Türk Ulusunun tapu senedir. 14 maddelik, üç sayfalık bir ana talimat veriliyor. Bu Bakanlar Kurulu kâğıdına yazılmış şöyle bir talimat ve her üç sayfasında da o zamanki hükümet üyelerinin hepsinin isimleri var. Şimdi bu talimat esas itibarıyla Misakı Milli'nin, yani ulusal andın genişletilmiş, güncelleştirilmiş biçimidir denebilir, daha da sistematize edilmiş. Onun için birkaç kelimeyle Misakı Milli'den söz etmek istiyorum.

İngilizler Anadolu'daki hareketi, ulusal kurtuluş hareketini çok önceden tanımışlar ve doğru teşhis koymuşlar. Daha 19 Eylül 1919'da Anadolu Cumhuriyeti kuruluyor diyor, rapor ediyor İngiliz Büyükelçi. Daha Cumhuriyet'in kurulmasına dört yıl var, hatta dört yıldan fazla. 19 Eylül 1919'da, Türkiye'de kimse Cumhuriyet'ten bahsetmiyor, ama İngilizler Türkiye bir Cumhuriyet'e gidiyor, bir milli devlet kuruluyor ve Cumhuriyet kuruluyor diye teşhisi koyuyorlar, ondan sonra bunun için savaşıyorlar. Misakı Milli'yi de çok önemsiyorlar ve bunu didik didik ediyorlar. Bu arada o tarihte hapiste olan Gandhi, Hindistan lideri Gandhi Misakı Milli metnini, İngilizlerin yayınladığı metni ele geçiriyor ve okuyor. İlkönce bir şey anlamıyor, tekrar okuyor, bu vatan kavramını getiriyor. Milli vatan, milli devlet kavramını, vatan kavramını ortaya getiriyor. Şimdi vatanımız yok muydu, koskoca bir İmparatorluğumuz vardı, ama Türk'ün ulus devleti neresiydi, o belli değildi. Yani Yemen de İmparatorluk üyesi, İmparatorluğun bir parçası, Eflak Boğdan da. Şimdi bizim devletle İngiliz İmparatorlukları arasındaki fark budur,

İngiltere'nin vatani, ana vatani, milli devleti İngiliz adalarında, İmparatorluğu denizaşırı yerlerde, bizimse iç içe. O bakımdan zihinleri karıştırıyor.

Şimdi Misakı Milli bir sınırı çiziyor, üç aşağı beş yukarı bugünkü Türkiye sınırını çiziyor. Sınır bu, devlet, vatan bu. Bunun için tanzim ediyor, öngörüyor. Yani yalnız sınırları çizmek değil, sağlam bir bünyesi olsun, yaşasın, yaşayabilecek, serpilebilecek, güçlenebilecek, ebediyen yaşayabilecek bir devlet kurmayı, bir vatan yaratmayı hedefliyorlar. Misakı Milli bu, mesela sınırları çizdikten sonra içerideki toplumu nasıl tarif ediyor? Din, ırk ve emel yönlerinden birleşik, bütün Türkiye. Din bakımından birleşik, ırk bakımından birleşik ve emel bakımından birleşik. Sadeleştirilmiş şeklinden alıyorum ve birbirine karşılıklı saygı ve özveri duygularıyla dolu bir toplum ve etnik ve toplumsal halklarıyla, bölgelerinin koşullarına tümüyle uyum gösteren, Osmanlı İslam çoğunluğu hiçbir nedenle birbirinden ayrılık kabul etmez bir bütündür diyor. Bir defa ulus birliğini, millet bütünlüğünü sağlama bağlıyor. Ondan sonra bütün ayrıcalıklardan, imtiyazlardan, kapitülasyonlardan arınmış, yaşayabilecek, serpilebilecek, gelişebilecek bir toplum, bir devlet öngörüyor. Bu hedefe doğru gidiyor Lozan Konferansı'na, bu çizgiyi akılda tutmakta yarar görüyorum. Bir devlet yaratılmaya, bir vatan yaratılmaya çalışılıyor ve yaşayacak bir vatan.

Şimdi İsmet Paşa'ya verilen talimat, bunu da biraz sadeleştirerek okuyorum. İlkönce sınırları çiziyor, bir, doğu sınırı Ermeni yurdu

söz konusu olamaz. Olursa görüşmeler kesilir. Görüşmelerin kesilmesi demek savaşa devam ederim demek. Irak sınırı, Süleymaniye, Kerkük ve Musul livaları istenecek. Konferansta başka bir durum ortaya çıkarsa hükümetten talimat alınacak, yani konferansı kesmeyeceksiniz deniliyor. Çünkü hemen şu kadarını ekleyeyim, biz büyük zaferi kazandığımız gün, Yunanları denize döktüğümüz gün Misakı Milli'nin öngördüğü iki yer işgal altında hâlâ. Birisi Musul Vilayeti, İngiliz işgalinde, ikincisi de İstanbul ve Boğazlar Bölgesi işgal altında. Şimdi İsmet Paşa bunları da düşmandan kurtarmakla görevli, ama İstanbul ve Boğazlar Bölgesi'nin elbette hayati derecede önemi var, ötekisi ikinci derecede kalıyor. Gene üçüncü madde Suriye sınırı diyor, bu sınırın düzeltilmesi için çalışılacak. Hızlı geçiyorum, dördüncüsü adalar diyor, duruma göre davranılacak. Kıyılarımıza pek yakın olan adalar ülkemize katılacak. Olmazsa Ankara'dan sorulacak. Yine adalar için müzakereyi kesmezsin, ama isteyeceksin, bu da kıyılarımıza çok yakın adaları. Yani gerçekçi bir talimat, çünkü donanmamız yok, tutup da Girit Adası'nı almaya kalkışamayız o tarihte. Trakya sınırı, 1914 sınırı öngörülüyor, yani savaştan önceki sınır. Batı Trakya diyor, artık doğrudan Misakı Milli maddesine atıf yapıyor, yani Batı Trakya için plebsist istenecek. Ondan sonra Boğazlar Bölgesi ve Gelibolu, burada yabancı askeri kabul edilemez, yani Boğazlar Bölgesi'nin temizlenmesi lazım. Bu yüzden görüşmeleri kesmek gerekirse önceden Ankara'ya bilgi verilecek, kesilecek. Yani Boğazlar konusunda da olmazsa olmaz.

Kapitülasyonlar, keza aynı şekilde kapitülasyonlar kaldırılacak. Bu konu da olmazsa olmaz talimat. Osmanlı borçları bizden ayrılan ülkelere paylaşılacak deniliyor. Yani yalnız Türkiye Devleti ödemeyecek, mesela bizden ayrılan Arap memleketlerine de harcanmış bu para, dolayısıyla onlar da katlanacak, borçları paylaşacak, talimat bu. Ondan sonra 11. madde, ordu ve donanma konusunda sınırlama söz konusu olmayacak. Çünkü Sevr Antlaşması'nda 50 binle sınırlandırılmıştı Türkiye ordusu, 50 binden fazla bir asker alamıyorsunuz. Onun da 25 bini padişahın hassa alayından, geri kalan 25 bin jandarmayla Türkiye'yi idare et. Yani böyle sınırlama olmaz diyor talimat. Yabancı kuruluşlar, Türkiye'de birçok yabancı kuruluş var, onlar hakkında bir talimat. Azınlıklar, İslam cemaati, vakıflar; şimdi burayı kısaca geçiyorum.

Şimdi Lozan Konferansı ara verilmekle beraber yedi ay sürüyor, kesinti demiyorlar da ara verme diyorlar ve bu yedi ayda yedi devletle boğuşuyoruz. Tamı tamına yedi devlet karşımızda. Başını İngiltere çekiyor, öteki müttefikler ve onların yardımcıları durumunda olanlar. Bir şeye parmak basmak istiyorum Misakı Milli bakımından önemi dolayısıyla, Lozan'da ortaya şunu çıkarıyorlar azınlıklar konusunda. Azınlıklar, eski ifadeyle ekalliyetler Osmanlı İmparatorluğu'nun baş belasıydı. Yani gayrimüslim azınlıklar kastediliyor. Azınlıklar diye diye Osmanlı İmparatorluğu'nun Rumeli topraklarını özellikle parçaladılar, bitirdiler. Şimdi bu azınlıklardan Yunan azınlığı az miktarda kalmıştı, onları da mübadeleye tabi tutacağız. Ermeni azınlığı için mübadele düşünüldü, fakat vazgeçildi,

çünkü Lozan'da Ermeni temsilcisi yok ve Ermeni konusunu ortaya atmak istemedik tekrar ve doğu sınırı tartışmaya açılmadı. Doğu sınırı Lozan'dan önce çizilmişti. Sovyetler Birliği'yle yapılan anlaşmalar, Ermenilerle yapılan anlaşmalar, Kafkas ülkeleriyle yapılan bir Kars Antlaşması var. Bu üç antlaşmayla doğu sınırimız kesinleşmişti, Lozan'da tekrar açılmadı. Suriye sınırı fazla konuşulmadı, çünkü Suriye sınırı genel bir anlaşma yapılmıştı 1921 yılında, Ankara Antlaşması. Fakat bu üzerinde çalışılması lazım gelen, sınırın kesin olarak tespit edilmesi lazım gelen bir konuydu. Lozan'da tartışılmadı, Lozan'dan sonra Türk Fransız görüşmeleri yapıldı bu konuda ve 30 yılına kadar devam etti bu görüşmeler. Yani kolay çizilmedi Suriye sınırı, Fransızlar Suriye'de, Fransızlarla Suriye sınırını çizeceğiz.

Burada kısa bir parantez açayım, 1921 Anlaşması'nda Nusaybin'le Cizre arasındaki sınır eski yol olacak diye bir ifade var. Eski yol deyince bu büyük bir sorun oluyor bu eski yol kelimesi, çünkü iki tane eski yol varmış. Birisi kervan yolu, çölden geçiyormuş, güneyden, birisi de eski Roma yolu. Roma yolu kuzeyden geçiyor, Fransızlar eski yolu bu Roma yolu diye tutturuyorlar. Roma yolunu kabul edersek bizim Mardin, Nusaybin, bir yığın toprak Suriye'de kalıyor, bir kelime nelere mal oluyor. Bizimkiler şuradan tutturuyorlar, kurtarıyorlar. Eski yol deseydik Fransızca tabirinde *vua antique*, antik yol ifadesini kullanırdık Roma yolu için. Çünkü Romalılar antik yol diyordu, Roma döneminde öyle adlandırılıyordu. Kervan yolu kastedilmiştir, çünkü *vua ansiyen* denmiş eski yol Fransızca.

Dolayısıyla Fransızları buradan yenilgiye uğrattılar diyeyim, ikna ettiler diyeyim, biz toprak kazandık.

Şimdi esas üzerinde durmak istediğim bu konuda azınlıklar meselesini ortaya çıkardılar ve çok çetin bir şekilde daha önce olmayan bir şeyi karşımıza çıkardılar. O güne kadar bütün Osmanlı tarihi boyunca azınlık deyince hep gayrimüslimler kastedilirdi, yani Müslüman olmayan azınlıklar. Fakat Lozan'da Müslüman azınlık kavramını ortaya çıkardılar. Müslüman azınlık deyince Anadolu'yu hallaç pamuğu gibi atarsınız. 20 tane azınlık yaratırsınız Anadolu'da. Bilmem Arap azınlığı yaratırsınız, Kürt azınlığı yaratırsınız, Boşnak azınlığı, Çerkez azınlığı, vesaire. Ondan sonra Müslüman azınlıkları da mezheplere bölersiniz Alevi, Sünni, vesaire gibi ve Misakı Milli'yi tarumar edersiniz, Misakı Milli felsefesini yıkarsınız. Çünkü orada demin zikrettim, bir milli bütünlüğü işaret ediyor milli sınırlar içinde, bütün ayrıcalık haklarından, imtiyazlardan arınmış, devlet içinde devlet olan kurumlardan arınmış ve millet olarak da, ulus olarak da birbirine kaynaşmış bir top gibi sağlam bir devlet, vatan yaratılmak isteniliyor. İşte bunu yıkmaya çalıştılar Lozan'da, bu da hayati derecede önemli oldu. İlkönce bu kadar açıkça görülmemiştir bu ve Aralık 1922'de tartışılıyor bu, akla kararı seçmişlerdi bunu düzeltmek için. İsmet Paşa'ya üç tane telgraf birden gitmiştir, bir Atatürk'ten, Atatürk diyor ki, "*Orduyu teftişe çıkıyorum*" Yani yeniden savaşa başlamak için. Fevzi Çakmak Paşa, Genelkurmay Başkanı telgraf çekiyor, Başbakanlık aracılığıyla çekiliyor, "*Savaşa devam ederiz. Azınlıklar konusunda ve kapitülasyon-*

lar konusunda hiçbir geri adım atamayız, hiçbir taviz veremeyiz, savaşa devam ederiz” diyor.

Ben bu yazışmaların hepsini “Lozan Telgrafları” kitabımda arşivden çıkarıp yayınladım. Bunu püskürtüyoruz ve şimdi bugün Avrupa Birliği’nin dayatmak istediği konulardan bir tanesi bu, Türkiye’de Müslüman azınlık yaratmaya çalışıyorlar. Onun için hassas davranmamız lazım, uyanık davranmamız lazım ve önemsiz gibi görmememiz lazım. Efendim benim sabırla dinlediğiniz için şimdilik teşekkür ederim, sağ olun.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Lozan’a giderken Türk heyetinin ısrar edeceği, duyarlılık göstereceği, geri adım atmayacağı temel kodlar nelerdi, temel ilkeler nelerdi, bunları vurguladı. Şimdi değerli Dostum, Katılımcı, Profesör Doktor Kemal Çiçek Lozan’da Ermeni talepleri gündeme geldi mi, geldiyse bunlar nasıl karşılandı, heyetimizin tavrı ne oldu, buna değinecek. Şimdi ifade ettiğim gibi Sayın Ercan Karakoç Lozan’da tam elde edilemeyen, istediğimizi alamadığımız Türk Boğazları, Boğazlar rejimi Montrö’de ne oldu, Lozan ve Montrö karşılaşması, herhalde burada Sevr’in dayattığı Boğazlar Komisyonu’na da değinecektir. Sayın Pehlivanoglu’ysa Sevr, Lozan ve günümüzde Avrupa Birliği’nin talepleri, Avrupa Birliği’nin istemleri konusuna değinecek.

Şimdi Türkiye’den bahsediyoruz, Türkiye Cumhuriyeti’nden bahsediyoruz. Türk coğrafyasından bahsediyoruz. O zaman ben şöyle beyan edilen çok önemli bir yazarın kamuoyuna da yansımış ve tartışmalara yol açmış

bir sözü vardı, Türkiye Türklere bırakılmayacak kadar önemli bir ülkedir. Türkiye Türklere bırakılmayacaksa kime bırakılacak, kimler için Türklere daha önemli, buraya adını vermiş milletten daha önemli olan kimler var, hangi dinamikler, hangi güçler, hangi güç odakları Türkiye'yi Türklere bırakılmayacak, Türkiye'ye Türklüğe bırakılmayacak kadar önem atfedilenler kimlerdir? Elbetteki değerli katılımcılar buna da bir cevap vereceklerdir. Şimdi buyurun Sayın Çiçek.

Prof. Dr. KEMAL ÇİÇEK - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Öncelikle İstanbul Barosu'na davetleri için ve bu fırsatı bize yarattıkları için çok teşekkür ediyorum. Çünkü Lozan çok önemli bir konu ve her aydın tarafından en ince ayrıntısına kadar bugünün anlaşılabilmesi için bilinmesi gereken bir anlaşma. Biraz önce de kendisinin çalışmaları olmasaydı belki bizim bu sunumları yapamayacağımız Sayın Şimşir'i dinledik. Çünkü bu konuya en çok zaman ayıran, en çok eser veren yazar ve aydınlarımızdan birisidir. Ondan sonra konuşma fırsatı verildiği için de ayrıca teşekkür ediyorum İstanbul Barosu'na.

Şimdi biraz önce de ifade edildiği gibi Türk Heyeti Lozan'a giderken kendilerine verilen talimatlar içerisinde Ermeni yurdu yaratılması meselesi bir olmazsa olmazdı. Yani bu gündeme getirildiği takdirde derhal heyet müzakereleri kesip Ankara'ya dönebilecekti. O kadar kati bir şekilde Türkiye bu anlaşmada azınlıklar meselesi içerisinde de dahi Ermeni meselesinin gündeme getirilme-

sine karşı çıktı, karşıydı. Asla bu konuda bir taviz verilmesi söz konusu değildi, ama karşı taraf, özellikle de İngiltere ve Amerika, kendi Ermenileri ve kamuoyunun baskısı sebebiyle Ermeni yurdu yaratılması meselesini sanki *-sanki kelimesini neden kullandığımı belki biraz sonra açıklarım-* bu meseleyi sürekli gündeme getirmek ve mutlaka Ermeni yurdu yaratmak gerektiği konusunda bir çaba içerisinde olacaklarının işaretlerini vermekteydiler. Şimdi bu mesele tabii Türkiye'de iyi bilinen bir mesele, yani Lozan'da Ermeni konusu. Ben onun için birazcık da bu konuşmamda perde arkasında neler yaşandı, onları sizinle paylaşmak istiyorum.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Ben burada bir vurgu daha yapmak istiyorum. Profesör Doktor Kemal Çiçek Türk Tarih Kurumu Ermeni Masası Başkanı'dır ve bu konuda çok ciddi çalışmaları vardır, makaleleri vardır, araştırmaları vardır. Böyle bir çerçeve içinde dinlerseniz mutlaka ki daha fazla yararlanırsınız.

Prof. Dr. KEMAL ÇİÇEK - Şimdi bu Lozan Barış görüşmelerinin perde arkasında neler yaşandığı konusunda çok telgraf veya daha doğrusu Amerikan Heyeti'nin gizli mektuplarını ve hatta ailelerine kadar veya kendilerine Amerikan Ermenileri tarafından ulaştırılan mektuplara kadar okuduğum için bunları en azından bir özetle sizinle paylaşmak istiyorum. Bu Müslüman azınlıklar meselesine de zaman kalırsa eğer biraz değinmek isterim. Çünkü bu bugünün meselesi, ama

geçmişten Avrupalıların kafasında yer alan ve bugün uygulama fırsatı buldukları takdirde uygulamaktan asla çekinmeyecekleri çok önemli bir konu.

Şimdi biraz önce de ifade ettiğim gibi Türk Heyeti Ermeni meselesi burada konuşulamaz talimatı almasına rağmen, özellikle İngiltere ve Amerika bu meselenin konuşulmasına birinci derecede önem verdiklerinin işaretini veriyorlar dedik, bu neden? Şimdi tabii ki Ermeniler kendi ifadeleriyle savaşan bir taraf olarak itilaf devletleriyle beraber Birinci Dünya Savaşı'nda mensup oldukları, vatan-daşı oldukları Osmanlı Devleti'ne karşı savaştılar. Bunu biraz sonra slaytlarda da kendi ifadeleriyle göstereceğim. Fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde 1890'lardan itibaren Amerika'ya çok büyük bir göç olduğu için, özellikle de Osmanlı İmparatorluğu'ndan Ermeni göçü olduğu için ve Ermeni sayısı da 1923'ler itibarıyla 75, 80 bin kişiye ulaştığı için Amerika Birleşik Devletleri'nde çok önemli bir kamuoyu var. Bu kamuoyu Lozan'da Türk Heyeti'nin aldığı talimattan haberdar, yani asla Ermeni meselesinin gündeme getirilmesinin kabul edilemeyeceğini biliyor. Onun için ne yapıp yapıp bu işi biraz politikaya dökmüş olan İngiltere'yi veya İtalya'yı veya Fransa'yı ikna edecek veya zorlayacak, bu Ermeni yurdu yaratılması konusunda adım atmaya zorlayacak kamuoyu faaliyeti oluşturmak için harekete geçiyor ve o kadar yoğun bir propaganda faaliyetine başlıyorlar ki mesela 1922 yılının Kasım ayından, 1923 yılının Şubat ayına kadar, yani dört ay içerisinde Amerikan Başkanı'na 950 tane mektup gidiyor Amerikalı Ermenilerden.

950 tane, bunlara tek tek baktım, 950 mektupta neler yazıldığına yine birazdan değinmeye çalışacağım eğer vakit kalırsa. Böylece bu kamuoyu özellikle Amerika nezdinde harekete geçiyor.

Şimdi Amerika Ermenileri neden bu kadar çok mektup yazdırıyorlar, neden bu kadar büyük bir kamuoyu faaliyeti içerisinde yer alıyorlar? Çünkü Amerikan Ermeni dernekleri Amerika'nın Lozan'da sadece gözlemci statüsünde bulunduğunu, yani anlaşmaya bir taraf olmadığını, fakat konferansa katılan, müzakereyi yürüten ülkeler üzerinde baskı oluşturursa Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın en azından Ermenilere daha fazla sahip çıkacağını düşünüyorlar. Onun için Amerikan heyetinden çok daha büyük bir heyetle Lozan'a hareket ediyorlar ve bu heyet sadece Amerika'dan gitmiyor, aynı zamanda Fransa, İsviçre gibi ülkelerden de gidiyor. Biz Lozan'da şu slaytta görmüş olduğunuz Ermeni, özellikle de birçoğunun Amerikalı olduğunu yazmadım, sadece Amerikalı olmayanları belirtmek için, mesela Armania America Susaytı, bu Ermeni Amerikan Derneği çok faal bir şekilde büyük bir heyetle Lozan'da yer alıyor. Bu American Comity For Armanian Independis, Ermenistan'ın bağımsızlığı için Amerikan Komitesi, işte Milli Ermeni ve Hindistan Yardım Cemiyeti, Ermeni Hakları Derneği Pensilvanya. Bu Londra'dan mesela, İngiltere'nin Lord Meyers Fand For Armanian Rifucis diye önemli bir dernek var. Ermeni Dostları Derneği Londra'dan. Mesela Paris'ten International Filarmanian, Ermeni Sever Ligi, İsviçre'den yine Ermeni Dostları Derneği veya

yine bunun gibi pek çok dernek Amerika'dan ve Avrupa'nın pek çok şehirlerinden Lozan'a giderek itilaf devletleri ve Amerika üzerinde baskı kurmaya çalışıyorlar ve bunu gerçekleştirmek zorundalar. Neden bu faaliyeti gerçekleştirmek zorundalar? Çünkü biraz önce de söylediğim gibi, mesela biraz önce Hocam bahsetti, Türk Heyeti'ne Lozan'a giderken 14 maddelik bir talimat verilmiş, nelerden taviz verebilirsiniz, nelerden veremezsiniz, neleri konuşabilirsiniz, neleri konuşamazsınız diye. Amerikan Heyeti'nde böyle bir talimat yok, onlar sadece gözlemci ve bu talimat verilmesini Amerika'daki Ermeniler Amerika Ermeni meselesine sahip çıkmayacak şeklinde yorumluyorlar ve sahip çıkması için bütün baskı unsurlarını devreye sokuyorlar ve onun için bu ismini verdiğim belli başlı dernekler Lozan'a hareket ediyor.

Şimdi bu dernekler neyi amaçlıyorlar? Bir defa kamuoyu oluşturmayı amaçlıyorlar. Yani Lozan görüşmeleri sırasında hem bu kamuoyunu Lozan'da oluşturuyorlar, hem de Amerika ve İngiltere'de oluşturuyorlar. Çünkü Amerika ve İngiltere'de kamuoyu baskısı yaparak hükümetlerin Ermenilere Lozan'da sahip çıkmasını sağlamaya çalışıyorlar. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için önlerindeki en önemli engellerden bir tanesi ne biliyor musunuz? Aslında Ermeniler de, Amerikalılar da daha yolculuğa çıkmadan önce hatıra defterlerine şunu yazıyorlar: Mesela Amerikan heyetindeki üyeler hatıra defterlerinde diyorlar ki, İngiltere Türkiye'yi Ermeni yurdu yaratılması konusunda sıkıştıracak, ama burada halis niyetler taşımayacak. Yani İngiltere'nin aslında Ermeni yurdu gibi bir davası yok.

Peki, neden Ermeni yurdunu masaya getirecek Türkleri sıkıştırmak için? Onun amacı Musul'u ellerinde tutmak, Musul'u Ermenistan yurduna karşı bir koz olarak kullanmak. Dolayısıyla bir defa burada İngiltere samimi değil. Onu biliyor, onun için bizim talimat bile almamıza gerek yok diyorlar. O zaman Amerikan Ermeni dernekleri ne yapıyor? İngiltere'yi Musul'u sadece koz olarak kullanmaktan vazgeçirmek için bir kamuoyu oluşturmaya çalışacak. Bu amaçları arasında çok önemli bir nokta teşkil ediyor. Amerika'yı kendi politikaları doğrultusunda yönlendirmek.

Bu Amerikan Senatosu'na son yıllarda sunulan Ermeni iftira yasa tasarılarında da aynı şey var dikkatinizi çekerse, o maddeler için burada, Türkiye'de diyorlar ki, efendim ne olacak, geçsin, bir tane özür dilemiş oluruz. Memlekette milyonlarca özür dileniyor, bir tane daha dilense ne olur diye söyleniyor. Ancak aslında o tasarılarda, ben bunların bir tanesine o zaman cevap vermişim madde madde, şu vardır, Amerikan Başkanı'nı Ermeni politikaları doğrultusunda bir dış politika izlemeye davet ediyoruz var. Gerçekten de, Lozan'a bir bakıyorsunuz, bütün görüşmeler sırasında Amerikan Heyeti'nin Ermeni meselesi konusunda herhangi bir fikri yok. Bütün fikir bu Amerikan Ermeni derneklerinden geliyor ve Lozan Barış görüşmeleri sırasında ortaya sunulan bütün belgeleri aslında Amerikan Dışişleri Bakanlığı değil, ben bunu daha önce yazmış olduğum makalede belgeleriyle ortaya koydum, Amerikan Ermeni dernekleri hazırlıyor. O kadar da Amerikan dış politikası üzerinde o dönemde etkili oluyorlar.

Bu derneklerin diğeri bir amaçları bir din dayanışması ortaya atmak. Bu din dayanışmasını ortaya attıkları takdirde kamuoyunda bir puan kazanacaklarını düşünüyorlar ve bu konuyu çok işliyorlar. Zaten Ermeniler bu din dayanışması konusunu çok başarıyla 1890'lardan itibaren uyguluyorlar ve zaten Ermeni meselesinin uluslararası bir sorun haline gelmesindeki en önemli etkenlerden bir tanesi bu barbar Türk milleti asil Hristiyan halkı yönetmeye lâıyk değildir fikrini insanların kafasına kazıyarak taraftar toplamak. Bu çok başarıyla uygulanmıştır. Belki bu devlet adamları nezdinde çok önemli bir unsur değildir, ama bu davaya halkı sahiplendirmek için çok önemli bir noktadır. Düşünebiliyor musunuz, Lozan'da en önemli konulardan bir tanesi bu Ermeni yurdu meselesinde, yani daha doğrusu şöyle diyelim, yanlış anlaşılma olmasın diye, İngiltere gönülsüz, İtalya gönülsüz, Fransa gönülsüz, Amerika da aslında sahip çıkmasak da olur demektedir. Zaten şunu da söylemeyi unuttum, Amerikan Heyeti'nin kendi kişisel görüşleri, bu devletin görüşleri değil, Ermeni meselesi konusundaki kişisel görüşleri şu: Diyorlar ki, Ermeni yurdu yaratılması şart değil, Ermenistan diye bir devlet zaten Sovyetler içerisinde kurulmuş, Türkiye Ermenileri için de en iyi vatan Sovyetlerdeki Ermenistan'dır. Böyle düşünüyorlar, ama bunu açıkça ifade etmiyorlar. Hiçbir zaman müzakerelerde bu dile getirilmiyor, ama Amerika'nın resmi politikası bu doğrultuda. Onun için sahip çıkmak gibi bir niyetleri yok. Fakat bu noktanın aşındırılması için ve Amerika'nın bu politikayı terk

etmesi için Ermeniler çok büyük bir kamuoyu oluşturma projesi yaratıyorlar.

Daha sonra ne yapacaklar? Şimdi Amerika temsilcisi Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın talimatı doğrultusunda Ermeni meselesini azınlık haklarının korunması çerçevesinde gündeme getirilmesini planlıyor. İngiltere'nin de planı aslında bu, bunu neden yapıyorlar? Bunu da sahtekârlıktan dolayı yapıyorlar. Çünkü İngiltere "*ben Musul'u elimde tutmak istiyorum, onun için Ermeni yurdunu masaya getiriyorum*" diyemeyecek. Peki, kamuoyunu nasıl ikna edecekler? Bu bir insan hakları sorunu, biz onun için Ermeni meselesine sahip çıkıyoruz diyecekler, bugün yaptıkları gibi. Bugün de dikkatinizi çekerse daha çok insan hakları meselesi diye bu konuya yaklaşıyorlar. Ancak orada insan hakları meselesi diye yaklaşırken ve azınlıklar konusu diye bu konuya yer ayırırken Amerika ve İngiltere'nin kafasındaki azınlıklar kesinlikle bizim şu anda düşündüğümüz azınlıklar değil. Mesela o zaman Türkiye'nin nüfusu 13 milyondur, öyle düşünülüyor. 13 milyon nüfusun sadece 3 milyon 950 bini Türk diyorlar. Bugün de biliyorsunuz bu tezler gündeme getiriliyor. Neden, nasıl bu kadar düştü bu rakam? İşte bunun içinde Kürtler var, Yezidiler var, Şiiler var, Çerkezler var, bunlar Türk değil diyorlar ve mesela Ermeniler Amerika'da, İngiltere'de propaganda yaparken diyorlar ki, onların sayısı nüfusu sadece 4 milyon olan Türklere nasıl bu kadar büyük toprak verirsiniz şeklinde bir yaklaşımı getirmek için de bu nüfus oranlarını ortaya atıyorlar.

Şimdi tabii ki bu Amerikan Ermeni Siasiyatı'nın en aktif üyelerinden bir tanesi olan George Montgomery ki eskiden, yani Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'daki Amerikan Büyükelçisi'ydi. Çok şöhretli bir insan, Newyork çevrelerinde belki Avukat Vahan Kardeşyan'dan sonra çok etkili bir kişi. Bunun vasıtasıyla ve Arnold Tomby, bu meşhur, son zamanlarda da gündeme gelen Mavi Kitap'ın yazarı Arnold Tomby'e de bir mektup yazarak, onu da İngiliz Hükümeti'ni sıkıştırmaya davet ederek Fransa'yı İngiltere'yle birlikte hareket etmeye ikna etmenin yollarını aramaya gidiyorlar. Neden? Çünkü Fransa o tarihlerde zaten Türkiye'yle, yani Mustafa Kemal Atatürk'le anlaşmış durumda ve Ermeniler umurlarında değil. Fakat Ermenilerin Fransızlardan hâlâ beklentileri var, onlar bugün bizim Çukurova dediğimiz Kilikya Bölgesi'nde bir küçük Ermenistan devleti yaratmayı düşünüyorlar. Şimdi aslında Ermeniler Lozan'da iki tane Ermenistan istiyorlar. Bir tanesi bu Doğu Anadolu Bölgesi'nde, bir tanesi de küçük Ermenistan dedikleri Kilikya, Çukurova Bölgesi'ndeki Ermenistan için mücadele ediyorlar ve küçük Ermenistan dedikleri bölgeyi Fransa'dan elde etmeye çalışıyorlar. Fransa'yı da gizli gizli manüple ederek bu amaca bilmeden yaklaştırmak istiyorlar. Mesela Ermeni devletleri Amerika'dan topladıkları paralarla Osmanlı İmparatorluğu tarafından Suriye'ye tehcir edilmiş olan Ermenileri Çukurova'ya nakletme projesi başlatıyorlar ve kendi ifadelerine göre yaklaşık 215 bin kişiyi Suriye, Lübnan ve Irak'ın batısından Çukurova Bölgesi'ne toplamayı

başarıyorlar ve bunu da gerçekten Lozan Barış Konferansı'na bir deklarasyon sundukları zaman söylüyorlar, burada şu kadar Ermeni vardır diye.

Şimdi Lozan'da Ermeni isteklerin ortaya koyan bu deklarasyon çok az biliniyor. 7 Kasım 1922 tarihinde yayınlanmıştır, çok önemli ve bugün bizim Ermeni meselesini anlamamız için de bu deklarasyonu anlamamız şart. Şimdi bu deklarasyonda çok önemli maddeler var, bir tanesi Ermeniler Lozan'da kendilerine bir yurt verilmesinin gerekli olduğunu kabul ettirebilmek için şu gerekçeyi ortaya attılar. Diyorlar ki, *"Biz Birinci Dünya Savaşında itilaf devletleriyle beraber aynı idealler için savaştık. Bakın; biz savaşan tarafız, yani nan beri grant değil"* Yani onların hukuki tabiriyle ifade edecek olursak savaşan tarafız diyorlar. Bugün Amerika'daki ve Avrupa'daki Ermeniler propaganda faaliyetleri içerisinde bunu tamamen çıkarttılar. Çünkü savaşan taraf olunca savaş sırasında öldürülmeniz de caiz oluyor. Onun için Ermeniler çok masum, işte evlerinde oturup dururken, ibadetlerini yaparken birdenbire önce 24 Nisan 1915 sabahı, sonra 27 Mayıs 1915'de yerlerinden, yurtlarından sürülmüş insanlar gibi anlatılmak için bu madde, o zaman Lozan'da bir gerçek olan bu madde bugün kamufle edilmeğe çalışılıyor. Sadakatlerinin sonucunda, kime sadakatlerinin? İtilaf devletlerine sadakatlerinin sonucunda Ermeniler Türklerin tarihte görülmemiş bir mezalimine uğradılar diyorlar ve itilaf devletleri bize savaş sırasında bir Ermenistan kuracağı diye söz verdi diyorlar. Bu sözünüzde durun şeklinde söylüyorlar ve Amerikan kamuoyunu ikna

etmek için de şunu söylüyorlar. Diyorlar ki, “*Amerika Ermeni yurdundan vazgeçemez, neden? Çünkü siz Amerikan halkı, Amerikan Hıristiyanları milyonlarca dolar harcadınız bu projeye, bu projeyi yarım bırakmayın*” Gerçekten de 1915 yılıyla 1930 yılları arasında Amerika’da Ermeniler lehine toplanan para 160 milyon dolardır. Bunun yaklaşık 110 milyon doları 1915’le 1922 yılları arasında toplanmıştır.

Fransa diyor ki, “*Biz savaştan çıktık, zaten yorgunuz, paramız yok, pulumuz yok, nasıl Ermenistan kuracağız? Bu Ermenistan kurulursa Türkler kabul etse bile biz bu Ermenistan’ı finanse edemeyiz*” O zaman Amerikan Ermeni dernekleri toplanıyor aralarında, Amerikan Başkanı’na savaş sırasında Ermenistan kurma sözünü hatırlatarak diyorlar ki, “*Amerika 200 milyon dolar borç verebilir Ermenistan’a ve o parayla Ermenistan yurdunun yaratılması finanse edilmiş olur*” Bu paranın da Amerikan kamuoyundan her yıl yapılacak kampanyalarla toplanıp hazineye devredilebileceğini söylüyorlar. Bugün Amerika’da ne hikmetse bazı çevreler Türkiye özür dilediği takdirde tazminatı Amerika’nın Türkiye’ye borç vereceğini, çünkü 65 milyon dolar istiyorlar, biz o parayı birden çıkartamıyoruz. Onu bize borç verecekler, biz Ermenilere vereceğiz. Bu ona benziyor biraz, onun için bunu da hatırlatayım dedim. Peki, neden bu Ermenistan yurdu yaratılmalıdır diye soruyorlar ve bunu kabul ettirmek için yine kamuoylarına diyorlar ki “*Ermeniler Türklerin insafına bırakılamaz*” Ne yapılacak? Milletler Cemiyeti’ne bırakılacak. Onun için de biliyor-

sunuz Milletler Cemiyeti'nde bir komisyon kuruluyor.

Şimdi zaman olmadığı için bütün bu noktalara değinemiyorum. Türk Heyeti de kesinlikle Ermeni yurdu meselesini görüşmek taraftarı değil. O zaman İngiltere diyor ki, bu meseleyi alt komisyonda görüşelim. Azınlıklar Komisyonu'nda görüşelim. Onu da Türk tarafı kabul etmiyor. Şimdi burada bugün Ermeni meselesini anlamamız için çok önemli bazı veriler var. Bu alt komisyonda, Türkiye'nin katılmadığı komisyonda ve Rıza Nur'un da terk ettiği, yani komisyonda bu meselenin konuşulacağı anlaşılınca terk etmiştir. Komisyonda Ermeni tarafının sunduğu bazı tezler var, bu tezleri bugün bilmemiz lazım. Birincisi Ermeniler savaştan taraftır. İkincisi, bakın; 2,5 milyon Osmanlı Ermenisinden savaşta 1 milyon 250 bini katliam veya sürgünler yüzünden öldü diyor Ermeniler o tarihte, rakamlar hiç değişmemiş. Fakat işin ilginç tarafı bir defa zaten 2,5 milyon değildi nüfusları, son zamanlarda biliyorsunuz Talat Paşa'nın evrakını da yayınladı Bardakçı. Orada da görüyorsunuz, yüzde 30 yanılma payı da dâhil olmak üzere 1,5 milyon olduğu artık kesinleşmiş durumda Ermeni nüfusunun. 2,5 milyon zaten hiçbir zaman kabul edilmedi, hiçbir toplantıda resmen kabul edilmiş bir rakam değil, ama 2,5 milyon olarak göstermezlerse Ermeniler bir milyon yalanını millete yutturamayacaklar. Onun için nüfus 2,5 milyon deniliyor. Bu yalan neden ortaya çıkıyor? Diyor ki, bakın; bugün bizim aydın dediğimiz insanlar bile bunu kabul etmiyor. Çünkü 1 milyon Ermeni öldü diye bugün ilan eden roman yazarlarımız da

dâhil şunları bilmiyorlar. Lozan'da Ermeniler kendi yazmış oldukları belgelerde diyorlar ki 700 bin Ermeni hayatta kalmayı başardı. Bu doğru değil tabii, bunun daha detayı var, onu da ayrıca size söyleyeyim. Türkiye'de hâlâ 150 bin ve Avrupa Yakası'nda da 150 bin Ermeni var diyorlar. O zaman ne oldu? Bir milyon Ermeni var hayatta. 1,5 milyonsa 500 bin Ermeni yok ki o da doğru değil, onun da sebebini söylerim size birazdan ve itilaf devletleri savaş öncesi ve sonrası Sevr yurdu için söz verdi diyorlar.

Peki, bu talepler, yani bu gerçekler doğrultusunda bu Ermenistan kurulabilir mi? Şimdi Fransa Ermenilere yeterli Ermeni nüfus yok diyor. O zaman Amerikan dernekleri şöyle bir rapor sunuyorlar Lozan heyetine, diyorlar ki *“Sadece Kilikya Bölgesi'nde eğer Fransa'dan koparılacak bir küçük Ermenistan yaratılabilirse 300 bin Ermeni mülteci toplanabilir”* Nasıl toplanacak? Şöyle, diyorlar ki, *“savaş sırasında 400 bin Ermeni Kafkasyaya kaçtı, yaklaşık olarak 800 bin Ermeni de mülteci durumuna düştü”* ve her taraftaki Ermenileri derleyip toparlıyorlar. Mesela işte 25 bin Ermeni Bulgaristan'da var, 70 bin Ermeni Amerika Birleşik Devletleri'nde var, bunun yaklaşık olarak 15 bini geri dönebilir diyorlar. İstanbul'da 150 bin Ermeni, Anadolu'da 150 bin Ermeni var diyorlar ve topluyorlar sağdan soldan bütün Ermenileri, hayatta kalanları, diyorlar ki, yaklaşık olarak 1 milyon 100 bin Ermeni, Ermeni yurdu kurulduğu takdirde vatandaş olarak bu bölgeye geri göç edebilir. Bu yüzden Ermeni yurdu mutlaka kabul edilmelidir diyorlar ve İngiltere'nin bu nüfus yetersiz olduğundan

dolayı kurulacak Ermeni yurdunun bir manda olmadan kabul edilemeyeceği şeklindeki politikasını yıkmaya çalışıyorlar. İşte bu yıkma politikasına karşı Ermenilerin geliştirdiği bu veriler bize bugün Ermeni meselesini daha kolay savunma fırsatı veriyorlar. Çünkü bunlar onların savaştan sonra ortaya attıkları kendi verileri, kendi tezleri.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Şimdi üçüncü konuşmacımız, üçüncü sunum sahibi Doktor Ercan Karakoç. Buyurun Sayın Karakoç.

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Teşekkür ederim Sayın Başkan. İstanbul Barosu'nun değerli katılımcıları ve değerli hocalarım; Lozan Anlaşması'nın bir yıldönümünü daha değerlendirdiğimiz bu toplantıda ben de Lozan Barış Konferansı ve Montrö'de Boğazlardan bahsedeceğim. Boğazlar Meselesi de hâlâ devam eden bir mesele zaten, bu manada ufak bir tarihçe vereceğim girişte.

Uluslararası hukukta biliyorsunuz suyolları tabî ve sunî olmak üzere ikiye ayrılmakta. Sunî suyolları, yani kanallarla iki kara parçası arasında bulunan ve insan eliyle gerçekleştirilmiş dar suyolları kastedilmektedir. Slaytta da görüyorsunuz. Süveyş Kanalı ve Panama Kanalı böyle bir özelliğe sahip. Mesela bizim tarihimiz açısından da ufak bir geriye gitme noktasında böyle bir teşebbüsümüz var. Bilmiyorum belki hatırlayanınız çıkacaktır tahmin ediyorum, Sokullu Mehmet Paşa'nın Don ve Volga Irmaklarını birleştirip Karadeniz'deki Osmanlı İnce Donanması'nı Hazar Denizi'ne geçirme projesi var 1569

yıllarında. Bu sayede hem yukarıda güçlenen Rusya'nın aşağıya inmesini engellemeyi amaçlıyor. Beri taraftan sürekli savaştığımız Safevi, yani günümüzdeki İran Devleti'yle mücadelede, savaşlarda donanmayı Hazar'a geçirerek orada güçlenmeyi arzuluyor. Yukarıdan geçen İpek Yolu, ticaret yollarının güvenliğini sağlamayı amaçlıyor. Bir de asıl önemli hususlardan bir tanesi Orta Asya'daki Türk dünyasıyla doğrudan bağlantıya geçmeyi düşünüyor. Fakat bu proje başarısız oluyor. Kırım Hânı'nın işe gevşek tutması Rusya'nın da ilerideki sıkıntıyı görmesinden dolayı sürekli taciz saldırılarında bulunmasından dolayı bu proje uygulanamıyor.

Doğal suyollarıysa doğa koşullarında oluşmuş boğazlardır. Slaytta soldaki İstanbul Boğazı, sağdaki de Cebelitarık Boğazı. Bunlar uydu çekimleri. Bir diğer husus uluslararası literatürde bizim bu Çanakkale, Marmara Denizi ve Karadeniz Boğazları, İstanbul Boğazı olarak gözüken yer uluslararası diplomaside Türk Boğazları veya Türk Boğazlar Bölgesi, kısaca da Boğazlar olarak kullanılıyor. Peki, Boğazlar Meselesi ne? Boğazlar Meselesi de bulunduğu stratejik konumdan dolayı, iktisadi, askeri, siyasi önemleri dolayısıyla tarih boyunca pek çok devletin ilgisini çekmiş ve devamlı suretle de mücadele konusu oluyor burası. İşte bu özelliğinden dolayı Türk Boğazlarından geçecek yabancı gemilerin uymakla yükümlü oldukları hukuk dolayısıyla çeşitli dönemlerde diplomasi alanında ortaya çıkan anlaşmazlıklara Boğazlar Meselesi deniliyor. Uzun bir süreç bu. Nasıl uzun bir süreç? Şöyle: Türk Boğazlarında tamamen Türkün hâkim olduğu bir dönem var, bu

dönemde Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethiyle beraber, peşinden de Gedik Ahmet Paşa'nın Kırım'ı fethiyle beraber Karadeniz tamamen kapalı bir deniz hüviyeti alıyor, Latincesi mare clausum ve 18. Yüzyıl'ın son çeyreğine kadar da bu özellik devam ediyor. Yani buradan gemilerin geçişleri ticari gemiler de dâhil olmak üzere tamamen Osmanlı Devleti'nin kontrolünde. Hiç yabancı gemiler geçmiyor muydu? Savaş gemileri zaten geçemiyor, yabancı gemiler geçmiyor muydu? Geçiyordu, işte kapitülasyon verdiğimiz Venedik gemileri, Fransız gemileri, Hollanda gemileri, İngiliz gemileri daha sonra buralardan geçiyorlar.

Bu süreç ne zamana kadar devam ediyor? Biz Deli Petro diyoruz, yani Türk halkı olarak biz Deli Petro diyoruz, ama Ruslar Deli Petro'ya Gre Petro, Büyük Petro diyorlar. Boğazların kesin olarak Türk hâkimiyeti altında bulunduğu bu uzun devir Rusya'nın zamanla kuvvetlenip Karadeniz sahillerine erişme teşebbüslerine kadar 1695, 1696, ciddi bir tehlike göstermiyor. Ancak sıcak denizlere inmek politikasını takip eden Rusya'nın Karadeniz'in kuzey kıyılarını ele geçirmeye başlamasıyla, Azak Kalesi'ni ele geçirmeye başlamasıyla bu süreç artık tersine dönüyor ve 21 Temmuz 1774'de Osmanlıyla Rusya arasında imzalanan Küçük Kaynarca Anlaşmasıyla Rus ticaret gemilerine Boğazlardan serbest geçiş hakkı tanınıyor. İlk defa Küçük Kaynarca Anlaşmasıyla Rus ticaret gemileri geçebiliyor, yani Karadeniz'in Türk denizi olma özelliği de bu sayede gitmiş oluyor ve Boğazlardan ticaret gemileri serbest geçiş hakkı elde ediyor; savaş gemileri değil. İlk defa

bu anlaşmadan sonra Boğazlar ikili, daha sonra da çok taraflı anlaşmaların konuları olmaya başlıyor. İkili taraflar İngiltere'yle Kalai Sultaniye veya Kaleyi Sultaniye Çanakkale Anlaşması 1809'da. Burada İngiltere bu anlaşmayla Osmanlı İmparatorluğu'na şunu dikte ettiriyor: Boğazlardan Rus savaş gemilerinin geçişine müsaade etmeyecek. Yani o da aşağıdaki, Akdeniz'deki güvenliğini sağlama almaya çalışıyor. Rusya aşağıya inmeye çalışıyor, İngiltere de Rusları yukarıda tutmaya çalışıyor. Rusya'yla Edirne, yine Rusya'yla Hünkâr İskelesi Beykoz Anlaşmaları imzalanıyor. Bunlar da Rusya diyor ki, İngiliz veya yabancı savaş gemilerinin Karadeniz'e çıkışını engelleyin.

Bu arada size ufak bir anekdot anlatmak istiyorum. 1807 yılında 12 parçalık bir İngiliz donanması, Akdeniz donanması Çanakkale Boğazı'nı geçerek İstanbul'a geliyor. Bilmiyorum bileniniz var mı, İstanbul halkı bir sabah uyandığında bir bakıyorlar, karşılarında toplarını çevirmiş 12 tane gemi, İngiliz gemisi, İngiliz bayraklı gemiler toplarını İstanbul surlarına veya Kaleye, Topkapı Sarayı'na çevirmiş bir vaziyette ve şok olunuyor. Yani Çanakkale Boğazı'ndan geçmiş gelmiş, hiçbir haber alınmamış ve bir anda halk tedirgin duruma düşüyor, bombalama ihtimali var. İngiliz Donanması'nın gelmesinin sebebi de şu, o dönemde, 3. Selim döneminde İstanbul'da Fransız Büyükelçisi Sebastian var ve müthiş bir Fransız egemenliği var Osmanlı devlet yönetimi üzerinde. İngiliz Büyükelçisi de bunu istemiyor, neden? Akdeniz'de İngilizlerle Fransızların bir çekişmesi var, yani Osmanlı'nın Fransızlarla beraber hareket

etmesini istemiyorlar ve İngiliz Donanması Sir Thomas Dacword nota veriyor. İlk notası şu, diyor ki, Sebastian'ı bize teslim edeceksiniz, Fransızlarla anlaşmalarınızı iptal edeceksiniz, görüşmelerinizi iptal edeceksiniz, yapmazsanız yakarız, yani topa tutarız. Tabii bu süreç içerisinde belli bir zaman geçiyor, halk tedirgin, 3. Selim tedirgin, ama oradaki günümüz tabiiyle bürokratlarından Kızlarağası geliyor, *"efendim sabredin, biraz bekleyin, zaman her şeyin ilacıdır"* diyor. İngilizler bombalamıyorlar, bombalamayınca da halk diyor ki, galiba bunlar bir şey yapamayacak ve bizimkiler tahkimat yapmaya başlıyor, topları çevirmeye başlıyorlar. Tabii tahkimata başlayınca bu sefer İngilizler tahkimatı kaldırın notası veriyorlar ve suları azalıyor, saldırıya uğramamak için geriye çekiliyorlar. İçme suyu almak için bugünkü adaların olduğu yere, Kınalıada'ya ve Heybeliada taraflarına çekiliyorlar. Orada adalara çıkan üç beş İngiliz askerini de bizim kayıkçılar öldürünce İngilizler gemilerine binip gerisin geriye gidiyorlar. Yani 1807 yılında Boğaz'ı geçiyorlar, 1915 yılında savaşarak geçemiyorlar, ama 1807'de geçiyorlar.

Daha sonra artık çok taraflı anlaşmalarda Boğazlar Meselesi gündeme gelmeye başlıyor. Yani artık sadece Osmanlı veya diğer taraf değil, artık dünyanın diğer devletleri de Boğazlar Meselesi'nde taraf olmaya başlıyorlar. Mesela Londra'da Fransa var, İngiltere var, Avusturya-Macaristan var, Rusya var, diğerlerinde zamanla Almanya taraf olmaya başlıyor, İtalya bunların içerisine giriyor ve bu süreç, çok taraflı süreç Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne kadar, gördüğümüz gibi günü-

müze değin geliyor. Mondros Mütarekesi'nde Boğazlar, Çanakkale ve İstanbul Boğazı'nın açılması ve Karadeniz'e geçiş sağlanması, Çanakkale ve Karadeniz kalelerinin müttefiklerce işgal edilmesi hükmü var. Süreci anlatıyorum şimdi sırasıyla, mütarekeyi **Rauf Orbay** imzalamıştır, Hüseyin Rauf Orbay hatta bizim Lozan sırasındaki Başbakan. Yani **İsmet İnönü** Dışişleri Bakanı, Başbakan da Rauf Orbay. Yanında diğer hariciyeden ve Genelkurmaydan birer kişi daha var. Misaki Milli'de Boğazlar şu şekilde geçiyor,

“İslam Halifeliği'nin ve yüce saltanatın merkezi ve Osmanlı Hükümeti'nin başkenti olan İstanbul Şehriyle Marmara Denizi'nin güvenliği her türlü tehliken uzak tutulmalıdır. Bu ilke saklı kalmak koşuluyla Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının dünya ticaret ve ulaşımına açılması konusunda bizimle birlikte öteki tüm devletlerin oybirliğiyle verecekleri karar geçerlidir” Yine tüm devletlerle beraber vereceğimiz kararı deniliyor.

Sevr'de Boğazlar Meselesi 37. ve 61. maddeler arasında düzenleniyor. Boğazların savaşta ve barışta bayrak ayrımı yapmaksızın bütün ticaret ve savaş gemilerine, bakın; artık savaş gemilerine de açık noktaya geliyor-ticaret, askerlik ve ticaret uçaklarına açık olacağı kabul edilmekteydi. Boğazlardaki ulaşım özgürlüğünü sağlamak için bir Boğazlar Komisyonu kurulmaktaydı. Boğazların sularını ve her iki girişin üç mil açıklarını kapsamaktaydı bu Boğazlar Komisyonu'nun hükmünün altında olduğu yerler. Bu yetki gerektikçe kıyı üzerinde de kullanılacaktır. Haritadaki kırmızı bölge o yeri gösteriyor.

Boğazlar Komisyonu'nda oylar eşit değildi, ABD komisyona katılmak isterse ABD'nin, İngiltere'nin, Fransa'nın ve Rusya'nın -Rusya da Milletler Cemiyeti'ne üye olursa, Milletler Cemiyeti, Cemiyeti Akvam o dönemlerde İngiliz kontrolünde olan bir Birleşmiş Milletler. Yani günümüzdeki Birleşmiş Milletler nasıl büyük devletlerin, Amerika'nın kontrolü altındaysa, o zamanki Birleşmiş Milletler düzeni de, Cemiyeti Akvam düzeni de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'nin tahakküm ettiği bir düzen. Şu andaki Birleşmiş Milletler düzeni de Amerika Birleşik Devletleri'nin, yani savaşın galiplerinin ortaya çıkarttığı bir düzen-i kişer oyları, Yunanistan'ın, Romanya'nın, Bulgaristan'ın ve Türkiye'nin birer oyu vardı. Komisyon üyeleri diplomatik ayrıcalıklardan ve dokunulmazlıklarından yararlandıkları gibi, Komisyon özel bir bayrağı, özel bir bütçesi ve kendine özgü bir örgütüyle yerel hükümetten tümüyle bağımsız bir varlık, yani devlet içinde bir devlet olacaktı.

Bir diğer mevzu Komisyon başkanı Türkiye olamıyor, yani bu Türkiye, Yunanistan, Romanya olamıyor, diğerleri kendi aralarında döndürüyorlar. Komisyonun yanı sıra silahlandırılmış bir Boğazlar Bölgesi 178. maddeyle kurulmakta ve bölgenin sınırları 179. maddede tanımlanmaktaydı. Aslında bu bölgede egemenlik kâğıt üzerinde Marmara'nın kuzey kıyısında Yunanistan'a ve Marmara'nın güney kıyısında da Osmanlıya aitti, az önceki resmi hatırlayın, ama bölge askeri amaçlarla yalnızca İngiltere, Fransa ve İtalya tarafından kullanılabilirdi. Kısaca İstanbul'u bile içine alan bu Boğazlar Bölgesi fiilen bir İngiliz, Fransız, İtalyan işgal bölgesi olmaktadır.

Lozan'daysa Lozan Anlaşması'nda Türk Boğazlarıyla ilgili hususlar daha sonra Lozan Anlaşması'nın içerisinde Lozan Boğazlar Sözleşmesi adı altında imzalanmıştır. Resmi adı Boğazlar Rejimine İlişkin Sözleşme olan bu sözleşmenin görüşmelerine katılan taraflarsa şunlardır. Yine çok taraflı, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Rusya, Sırp Hırvat Sloven Devleti, yani sonra Yugoslavya oluyor ve Türkiye. Aşağıda da Türk Heyetini görüyorsunuz, Türk Heyeti'nde İsmet İnönü, İsmet Paşa var, iki üç tanesini söylüyorum, Hasan Saka Bey var, Doktor Rıza Nur Bey var.

Lozan'daki Boğazlar maddelerde şu şekilde geçiyor. Boğazlar genel teriminin kapsamına giren Çanakkale Boğazı'nda, Marmara Denizi'nde ve Karadeniz Boğazı'nda denizden ve havadan geçiş ve gidiş geliş, yani seyrüsefer serbestliği ilkesi kabul ve ilan edilmekte, görüş birliğine varılıyor. 4. maddeye göre Çanakkale ve İstanbul Boğazlarındaki kimi bölgeler askerden arındırılmaktaydı, askersiz bölge. 6. maddeye göre askerden arındırılmış bölgelerde asayişin sağlanması için gerekli olan polis ve jandarma kuvvetinden başka hiçbir silah kuvvet bulunmayacaktı. 8. maddeye göreyse İstanbul ve çevresinde başkentin ihtiyaçlarını karşılamak üzere en çok 12 bin kişilik bir garnizon bulunabilecek. Yine Lozan'da Boğazlar Komisyonu, 10. maddeye göre İstanbul'da Boğazlar Komisyonu adı altında bir uluslararası komisyon olacak. Sevr'deki komisyon devam ediyor, ama farkları var. Komisyon görevlerini sadece Boğazların suları konusunda yapabilecek. Komisyon bir Türk temsilcinin başkanlığı

altında sözleşmedeki imzacı devletler olmaları bakımından İngiltere, Fransa, İtalya ve diğer temsilcilerden kurulu olacaktı. Diğerlerinde ABD, vesaire de vardı, yani taraf olmayan devletler de vardı. Komisyon savaş gemilerinin ve askeri uçakların geçişine ilişkin hükümlerin gereği gibi göz önünde tutulup tutulmadığına bakmakla, yani alınan kararların uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmekle görevli olacaktı. 18. maddedeysse Boğazların güvenliği tehlikeye düşerse böyle bir durumun imzacıları ve her halde Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya tarafından önleneyeği hükmü getirilmekteydi. Oldu ki Boğazlarda bir sıkıntı olduğu zaman, ne olursa olsun, yani sonuç itibarıyla askerden arındırıldı, silahlardan arındırıldı, Boğazlarda bir durum olduğu zaman durum ne olursa olsun İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya olaya müdahil olacaklar.

Değerlendirme: Lozan Boğazlar Sözleşmesi Türkiye'ye iki tür egemenlik kısıtlaması getiriyor bu durumda. Birincisi askerden arındırılmış bölge var, ikincisi de Boğazlar Komisyonu; her ikisi de daha sonraki süreçte Montrö'de kaldırılıyor. Lozan Anlaşmasıyla Sevr'deki Boğazlar Komisyonu özerk biçimiyle kalkıyor. Yani kendine bayrak, kendine ayrı vesaire, devlet içinde devlet olan hükmüyle Boğazlar Komisyonu da kalkıyor. Şimdi tabii Lozan'daki Boğazlar Meselesi bu, iç açıcı bir durum mu? Değil. Ben ilerideki maddelerde de zaten okuyacağım, göreceğiz, bazı sorunların çözümünü, Lozan'da halledilemeyen bazı sorunların çözümünü **Atatürk** zamana yayararak çözmüştür. Mesela bunlardan bir tanesi Hatay meselesi, o Hatay'ın tekrar anavatana

katılma sürecidir. Boğazlar Meselesi de aynı şekilde, 33 yılında Japonya'nın Mançurya'ya saldırması, 35'de İtalya'nın Habeşistan'a saldırması, 12 adayı silahlandırması, Almanya'nın Versay Anlaşması ilkelerine uymayarak silahlanması ve Ren Bölgesi'ni işgal etmesi dünya dengelerini yeniden sarsmaya başlayınca Türkiye de düğmeye basıyor ve 1933 yılında Dünya Silahsızlanma Toplantısı'nda ilk defa Türkiye diyor ki, böyle bir durum var, Boğazlarda da sıkıntılı bir durum var. Dolayısıyla Boğazlar rejimini değiştirelim noktasında bir teklifte bulunuyor 1933 yılındaki Silahsızlanma Konferansı'nda. O dönemde İngiltere, bu Silahsızlanma Konferansı, burada Boğazları konuşmanın bir manası yok noktasında bir cevap veriyor.

1934 yılında tabii tekrar bir dünya savaşına doğru gittiğini gören Atatürk, yani Türkiye ne yapıyor? Bir Balkan Antantı'yla batı kısmını güven altına alıyor, bir Sadabat Paktı'nı kuruyor, doğu kısmını güven altına alıyor. Balkan Antantı imzalandığı zaman Tefik Rüştü Aras Dışişleri Bakanı, Atatürk'ün Dışişleri Bakanı, yani Atatürk'ün ölümüne kadar Türkiye'nin Dışişleri Bakanı. En uzun süre Dışişleri Bakanlığı yapan kişisi. Tefik Rüştü Aras Balkan Antantı imzalandıktan sonra Türkiye'nin İngiliz Büyükelçisi Sir Persy Lorein'e diyor ki, artık bundan sonra *-yıl 34, dikkatinizi çekiyorum-* sıra Boğazlar meselesine geldi. Bundan sonra Türkiye olarak artık Boğazlar meselesine odaklanacağız noktasında mesajını veriyor. 11 Nisan 1936 tarihinde, yani o süreç hazırlıyor artık devletleri, ilgili tarafları, bütün devletleri hazırlıyor. İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya,

Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'ya, yani bütün o anlaşmada imzası olan ilgili taraflara nota veriyor ve Boğazlar rejimini oluşturmanın değiştirilmesini istiyor. Türkiye söz konusu notasını şu gerekçeyle veriyor, siyasal koşulların değişmiş olması hükümlerin de değişmesini gerektirir. Yani mesela İtalya Cemiyeti Akvamdan çıkıyor, Habeşistan bir Cemiyeti Akvam Devleti ve İtalya bir Cemiyeti Akvam Devleti olduğu için savaşta oraya saldırdığından dolayı Cemiyeti Akvam'dan çekiliyor. Japonya Mançurya'ya saldırıyor, durum iyice sıkıntılı hale gelince diyor ki, artık siyasal koşullar değiştii. Dolayısıyla hükümlerin de değişmesi gerekir. Rebus sic stantibus hukuk ilkesine dayandırmaktaydı.

Atatürk de burada şunu söylüyor, Avrupa durumu böyle bir girişim için elverişlidir. Yani ortam gerginleşince düğmeye basmanın zamanı geldi ve bu işi kesinlikle halledeceğiz diyor. Montrö'de 20 Temmuz'da anlaşmanın imzalanmasıyla neticelenmiş ve Türkiye'nin istekleri de kabul edilmiştir. Heyetten birkaç kişiyi söylüyorum, Tevfik Rüştü Aras, Londra Büyükelçisi Ali Fethi Okyar, Genel Sekreter, daha sonra Büyükelçi olacak Numan Menemencioğlu, Korgeneral İkinci Başkan o zaman, Asım Gündüz ve en sağdaki Fahri Korutürk. Evet, o da o zaman Roma'da askeri ateşe, Kurmay Binbaşı, o da Montrö Heyeti'nin içerisinde, Korutürk de orada. Yani Cumhurbaşkanı Korutürk de Montrö Heyeti'nin içerisinde Kurmay Binbaşı olarak. Montrö'de Boğazlar ticaret veya savaş ayrımı gözetilmeden serbest geçiş ilkesi kabul ediliyor, aynı ilke devam ediyor. 20 yıllık bir

süre için kabul ediliyor. Lozan'da Boğazlar Türkiye'nin egemenliği çeşitli alanlarda kısıtlanmıştı, Türkiye'nin bu yetkileri geri aldığını söylemek mümkün. Bunları iki başlık altında toplayabiliriz. Montrö'nün ana metninde Lozan Boğazlar Sözleşmesi tarafından askerden arındırılmış bölgelerin yeniden askerleştirilmesine ilişkin olarak doğrudan bir hüküm yoktu. Bununla birlikte Sözleşmeye eklenmiş protokolün 1. maddesi çok açık. Türkiye iş bu sözleşmenin başlangıç kesiminde tanımlandığı üzere Boğazlar Bölgesi'ni hemen yeniden askerleştirebilecektir. Yani asker gönderebilecektir ve hemen de anlaşmanın imzalanmasından sonra asker gönderiyor, askerlerini yerleştiriyor ve Boğazlar Komisyonu kalkıyor. Boğazlar Komisyonu'yla ilgili olarak Montrö'nün 24. maddesi Boğazlar rejimine ilişkin 24 Temmuz 1923 tarihli sözleşme gereğince kurulmuş olan uluslararası komisyonun bütün yetkileri Türk Hükümeti'ne devredilmiştir diyor. Yani Türkiye savaş gemilerinin Boğaz'dan geçişine ilişkin imzacı devletlere vereceği bilgilerden, geçişe ilişkin hükümlerin uygulanmasından, uygulanmamasından veya yanlış uygulanmasından artık sorumludur. Böylece Türkiye uluslararası bir görev üstlenmiş durumda.

Montrö ve Atatürk; bu süreçte, yani Türkiye'nin o 1920 ve 30'lu yıllardaki dış politikasını değerlendirirken dış politikada tamamen hâkim olan kişi Atatürk. Yani yönlendiren, sevk ve idare eden kişi Atatürk ve vermek istediği mesajları da böyle gazetecileri kullanarak verir. Mesela Yunus Nadi'ye bir makale yazdırıyor. Yunus Nadi yazıyor, ama kalem kalemine her şeyiyle

Atatürk'ün dikte ettirdiği bir metin bu, orada ilgili devletlere mesaj veriyor. Mesela aynısını biz Hatay'da da görüyoruz, Hatay meselesi değerlendirilirken o süreç içerisinde 37'li yıllarda Asım Us adı altında Vakit Gazetesi'nde peş peşe beş tane yazı çıkıyor. Yani mesela Ercan Karakoç adına bu makaleler çıkıyor, ama Ercan Karakoç'un dedikleri değil o, Atatürk'ün; onlar Atatürk'ün mesajlarıdır. Buradaki Yunus Nadi imzasıyla çıkan makale de çok enteresan, ilgili yerlerini okumak istiyorum. Atatürk söylüyor, *“Biz Türkler Boğazlar rejiminin Türkiye emniyeti için zamanla teşkil ettiği tehlikenin endişe ve heyecanını yaşadık”* Ortam geriliyor, yani dünya yeni bir savaşa doğru gidiyor, endişesini yaşadık diyor. *“Kuvvetlerimizin derhal bu endişeleri bertaraf edecek tertip ve tedbiri almaya elverişli olduğundan cihanın şüphesi yoktur. İstese kuvvetlerimiz tedbirleri alır, yani buraları askerileştirebiliriz veya silahlandırabiliriz”* diyor. *“Buna rağmen istedik ki bizim doğru görüşümüzü doğru gördüğünü sandığımız bütün medeni âlemin tetkik ve mütalaasına arz edelim”* Yani medeni dünya da doğru görüyor zaten, onlar da görsün bizim doğru gördüğümüzü ve beraber hareket edelim diyor. Yani bu anlaşmayı beraber yapalım, zor kullanarak, İtalya'nın Habeşistan'a yaptığı gibi veya Mançurya'ya Japonya'nın, Ren'e Almanya'nın asker çıkarttığı gibi zor kullanarak değil de ortak halledelim diye bu Montrö'ye geldik diyor.

“Boğazlar meselesinde dostlarımıza açık sözümüz şudur. Şunu söylüyoruz, isteğimiz, bir, Türk milletinin, Türk vatanının tam emniyeti tedbirleri ki bunlar hiçbir dost devleti

ve hatta hiçbir devleti mutazarrur etmez, hakkıyla tahakkuk ettirilmedikçe yapılacak herhangi bir rejimin Türk milletince kabule lâyık görülmeyeceğine şimdiden inanmalıdır” Yani tamamen Türk’ün hâkimiyetini istiyor. “Türk milleti Boğazlar meselesinde düşündüklerini şöyle hülâsa eder. Bir, Boğazlar ve Boğaz suları Türk’ün tam hâkimiyet ve istiklalinin ifadesidir. Orada yalnız Türk hâkimiyeti, yani Türkiye’nin hâkimiyeti olacaktır, kayıtsız ve şartsız. Fakat Türkiye o kadar modern zihniyette içtimai bir topluluktur ki medeni, insani ve ticari âleme kapılarımızı kapalı tutmak gibi bir düşünceden uzağız” Tamam, biz burayı tamamen hâkimiyetimiz altına alacağız, ama korkmayın, buraları yine medeni âleme açacağız, yani ticaret gemilerine açacağız diyor. “Ancak Türkiye’nin bu yüksek insanîyetinin tanınmış olduğunu görmek isteriz” Yani bu taleplerimizin kabul edildiğini görmek isteriz. “ve tanıyanların bunu bir formülle, bir anlaşma metniyle ifade etmelerine, eylemelerine intizar eyleriz, nazar gösteririz. Yoksa Türkiye’nin evinin, -yani bunlar olmazsa, Türk hâkimiyeti sağlanmazsa, askerleştirilmesine müsaade edilmezse- evimizin, haremimin, harem bölgesinin kapıları olan, yahni sınırlarının kapısı olan boğazlardan her isteyen istediği gibi geçebilmek hakkını elde etmek yoluna giderse, yani biz istediğimiz gibi yolumuza devam ederiz, istediğimizi yaparız, anlaşmayı kabul etmiyoruz, sizin bu söylediklerinizi de kabul etmiyoruz derse işte o zaman Boğazlar meselesi tamamen hallolmuş demektir” diyor. “Bu takdirde Türk de der ki, kapılarım kapalıdır, istediğime istediğim gibi açarım ve buna da muktedirim” Diyor ki, ya

beraber bu işi kotaralım, yani anlaşma noktasına gelelim ya da bak ben buna da gücüm var, yaparım ve istediğimi de alırım.

Boğazlar Sözleşmesi imzalanır imzalanmaz Atatürk şunu söylüyor: *“Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülmez pazısına ve uygar insanlığın aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek zeka, mantık ve enerjinin bütün insanlığın muhtaç olduğu barış ve huzur veren sonuçlar doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer tarihi bir olaydır”* Dış politikadaki temel ilkeleri gerçeklik; realist Atatürk, nerede ne şekilde hareket edeceğinin farkında. Taktikte usta, yani böyle paldır küldür hem Boğazları halledeyim, hem Balkan Antantı'nı yapayım, hem Sadabat'ı yapayım, hem Hatay'ı halledeyim değil, zamana yayarak peyderpey hallediyor. Diyaloga açık, düşmanı dahi olsa, mesela Bilal Şimşir Büyükelçimiz söyledi, Milli Mücadele'nin olduğu bir dönemde, savaşıyoruz, Fransa bizim düşmanımız, ama o dönemde 1921 yılında Ankara İtilafnamesi'ni imzalıyor. Düşmanı Ankara İtilafnamesi'ni imzalıyor. Dünü, bugünü, yarını başarılı kavrayış, işte yeni bir savaşa doğru gittiğini görüyor 30'lu yıllarda, hemen düğmeye basıyor. Güvenilir, az önce okuduğum makalede de var, yani bak, benim gücüm yetiyor, yaparım, ama beraber halledelim. Yani güveniyorum, bunu beraber yapalım diyor. Aktif, ama maceracılıktan uzak dış politika, son noktaya kadar kesinlikle silah kullanılmıyor ve zaman içerisinde çözülüyor. Montrö imzalandığında Karadeniz ülkeleri taraflar Türkiye, Sovyetler Birliği, Romanya, Bulgaristan, bugün bunlara iki

tane daha, Rusya'yı Sovyetler Birliği'nin devamı olarak sayarsak Gürcistan ve Ukrayna giriyor.

Sonuç: Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalandığı tarihten günümüze değin Boğazlarda hâlâ Montrö rejimi uygulanmaktadır. Türkiye Boğazlarda artan gemi trafiği yoğunluğundan dolayı 65, 82 yıllarında ulusal, 94 ve 98'de de uluslararası olmak üzere dört tane Boğazlar Tüzüğü ilan etmiştir. Bunlar artan güvenlik kaygısından dolayı, işte resimde de görüyorsunuz, son yaşanan şeyler. Hâlâ da 98 yılındaki tüzük geçerlidir. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Ercan Karakoç iki şeyi kullandı, gençlik avantajını, gençliğinin avantajın ve akademik birikimini, ikisini de iyi sentezlemiş. Gerçekten çok etkili ve yararlı bir sunumdu. Tabii ki böyle nitelikli bir sınav heyetinin karşısındayız ki şimdi karşımızda siz değerli dinleyiciler ve konuklar arasında denizcilik uzmanı meslektaşlarımız var, deniz kurtları var. Bunun yanında hukuk fakültelerinin devletler umumi hukuku kürsüsündeki çok değerli, seçkin meslektaşlarımız, hocalar var, başka arkadaşlarımız var. Böyle bir çeşit de sınav heyecanı içindeyiz, herhalde bu sınavdan yüzümüzün akıyla çıkarız. Çok değerli dostlar, gazeteciler ve yayıncılar var.

Şimdi ben son konuşmacımızın konusunu belirtmiştim. Bu oldukça geniş bir konu, Sevr değerlendirilecek, Lozan değerlendirilecek ve bugün Avrupa Birliği'nin talepleri, bazı istemleri bu çerçevede içinde değerlendirilecek. Lozan günümüze getirilecek, 2000'li yıllara,

2009 yılına getirilecek. Ben Sayın konuğa söz vermeden önce bir hususu bilgilerinize sunmak istiyorum. 1 Ağustos 1914'de Osmanlı Devleti, o zamanki hükümet kapitülasyonları kaldırdığını beyan eder, deklare eder, ilan eder. Kapitülasyonlar bizim ekonomik prangamızdı, süreç içinde Osmanlı'yı yarı sömürge durumuna getiren, ekonomik prangaya dönüşen, siyasal prangaya dönüşen, Türkiye'yi yolgeçen hanına çeviren bir süreçti. Böyle bir sürecin, böyle bir ekonomik yapının tetikleyicisi kapitülasyonlardı. Şimdi işte Osmanlı Devleti Alman İmparatorluğu'nun yanında Birinci Dünya Savaşı'na girerken müttefikini biraz da zoraki bir süreç sonucu zoraki bir biçimde seçmişken, o zamanki karar vericiler, İttihat ve Terakki önderleri böyle bir bağlantıya girmişken, bunun da yarattığı ortamla kapitülasyonlara son verdiğini, bu ekonomik prangayı tanımadığını ilan eder.

Ancak burada bugün için de çıkarılacak dersler vardır, bunu yine önceki bir Lozan oturumunda ifade etmiştim, tekrar ifade etmek istiyorum. O zaman İstanbul'da Alman İmparatorluğu'nun ünlü bir sefirikebiri vardır, yani büyükelçisi vardır, Baron Von Vangenheim. Baron Vangenheim Osmanlı nazırlarını, Bakanları, hatta Başbakanları kabul etmeden önce özellikle kapısının önünde bekletir, aşağılar, istiskal eder, huzuruna çağırıldığında veya kabul ettiğinde de bazen böyle onlara zilgıtlar çeker. İşte kapitülasyonların kaldırıldığına dair bu beyana ilk şiddetli tepki dikkat çekicidir, İngilizlerden, Fransızlardan, İtalyanlardan gelmez, Baron Von Vangenheim'dan gelir. Galiçya'da ve diğer cephelerde Mehmetçiğin sebil gibi kanını

dökeceğimiz biraz da uğruna Almanya'dan çok şiddetli bir tepki gelir. Hatta diğer hasım devletlerin büyükelçileriyle, onların siyasi temsilcileriyle temas kurar, müştereken Osmanlı Devleti'ne karşı tepki gösterilmesi gerektiğinden bahseder ve der ki, "*Uluslararası anlaşmalar tek yanlı irade beyanıyla kaldırılamaz*" Bu zannediyorum bugünkü Avrupa Birliği talepleri birtakım dayatmalar konusunda da ibret verici geçmişimizden bir belgedir.

Yine Osmanlı'nın o zamanki yarı sömürge ve hazin durumuna ilişkin bir alıntıyla ben Değerli konuğumuza sözü veriyorum. 1 Ocak 1876'da Fransız Dışişleri Bakanı Dük De Cazes "*Türkiye vesayet altındadır*" diyordu. Üç yıl sonra Lord Delbi aynı düşünceyi ifade ederek şunu ilave ediyor, "*Türkiye'nin işlelerinde hedef olduğu devamlı denetim bu memleketin bağımsızlığını hemen hemen hiç indirmiştir*" Evet, Sayın Pehlivanoglu; buyurun.

A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - İstanbul Barosu'nun değerli üyeleri, değerli konuklar; her birinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Böyle bir konu listem vardı, ancak doğrudan geçiyorum. Sevr deyince şu haritayı hepimiz biliyoruz, geçen asrın üç projesi vardı, Sevr, Lozan ve Avrupa Birliği. Batı Sevr'de Osmanlı Devleti'ni paylaşmayı hedefliyordu, sonunda Osmanlı Devleti içine düştüğü ekonomik imkânsızlıklar nedeniyle yıkıldı. Sevr'in sonucu Türkiye için, Türk Ulusu için kurtuluştur, bağımsızlıktır. Lozan'da Batı davayı kaybetti, ne oldu? Galip Türk Ulusunun şartlarını

kabul etti ve böyle Türk Ulusu egemenlik ve bağımsızlığını kazandı. Son proje AB. Bu projede Türk Ulusunun hedefi çağdaşlaşmak, 100 yılı aşkın süredir peşinde koştuğumuz idealimiz, garplılaşma ve çağdaşlaşma.

Peki, Avrupa Birliği'nin hedefi nedir? 2005 yılında kabul edilen müzakere çerçeve belgesinin 2. maddesinin son cümlesini okuyorum. *“Türkiye'nin üyeliğinin tüm yükümlülüklerini üstlenemez konumda olması durumunda Türkiye'nin Avrupa yapılarına mümkün olan en güçlü bağla tam olarak bağlı kalması sağlanmalıdır”* Neden? Müsaade ederseniz bana tahsis edilen zaman içinde bu soruya cevap vermeye, cevap bulmaya çalışacağım. Belki aynı soruyu şöyle de sormak mümkündür, Batının imzalamış olduğu Lozan Anlaşması'na rağmen Türkiye'ye yönelik sömürgeci emellerinden vazgeçmiş midir? Bu konuda kısa bir tarihi hatırlatma yapmak istiyorum. Lozan'dan günümüze yaşadığımız olaylar, Türk Ulusunun yaşadığı olaylar şöyle: 23-38 dönemi devrimler açısından yoğun bir dönemi kapsıyor. Cumhuriyet'in ilanı, Tevhidi Tedrisat Kanunu, Hilafetin kaldırılması, Medeni Kanun'un kabulü ve biraz evvel ifade edilen Montrö dahi bir devrim olarak kabul edilebilir. Bunun yanında Türkiye dış ilişkilerde Lozan'da kazanmış olduğu eşit statüde bir devlet olmanın verdiği imkânla, hakla karşılıklı hükümler haklarına saygılı bir düzen içinde ideali için savaştığı Batıların yanında veya karşısında Bağdat Paktı'nı kuruyor, Sadabat Paktı'nı kuruyor. İkinci Dünya Harbi'nde tarafsız, harbin yıkıcı veya tahrip edici etkisinden ülkeyi kurtarıyor. 49'da Avrupa Konseyi'nin üyesi, 50'lerde

NATO, CENTO üyesi, Batıyla savunma ve güvenlik ittifakı içinde. 59'da Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik için müracaat ediyor. 63'de anlaşma imzalanıyor, 64'de üyelik müracaatı kabul ediliyor. Aynı tarihte Gümrük Birliği Dosyası Ankara Hükümeti'nin önüne konuyor. 95'de Gümrük Birliği'ni kabul ediyoruz, Gümrük Birliği'ne giriyoruz ve 3 Ekim 2005'de üyelik müzakere süreci başlıyor.

3 Ekim 2005 bizim için nedir? Asırlık çağdaşlaşma, Batılılaşma idealinin gerçekleşmesi için ilk kesin karar, ama aynı zamanda Batının, özellikle Avrupa Birliği bünyesi içinde Batının Lozan'la çelişen istekleri, dayatmaları karşısında Lozan'ı büyük ölçüde potansiyel bir riskle karşı karşıya bırakan bir tarihin de başlangıcı. Bu çelişkiler veya Lozan'la çelişen Batının iddiaları nelerdir? Batı ulusal egemenlik haklarının AB kurumlarına terki ve ulusal egemenlik hakkının ortak kullanımını talep ediyor. Lozan'da egemenliğimizi kazandık, Avrupa Birliği müktesebatında bu temel hükümler söz konusu. Batı azınlık haklarını yeniden düzenleyeceksiniz diyor, yeni azınlıklar yaratılacak diyor. Ülke bütünlüğüyle ulusal birliği parçalamayı hedefleyen istekler var, yeni etnik gruplar yaratılacak diyor. Dinsel azınlıkların Lozan'daki statüleri benim dikte ettiğim şartlara uygun olacak diyor. Uluslararası ilişkilerde benim ortaya koyduğum politikalar ve hedefler kabul edilecek diyor. Lozan'da kazandığınız iktisadi bağımsızlık söz konusu değil, benim dikte ettiğim şartları kabul edeceksiniz diyor.

Bunlar benim sözlerim değil, bütünüyle AB belgelerinden, dokümanlarından aldığım

sözler, kısa ifadelerle bunları sizlere aktarmaya çalışacağım. Egemenlik hakkının devri hususunda Avrupa Birliği uluslarüstü bir kurumdur diye ifade ediliyor ve hedef ulusal yönetimlerin, hükümetlerin, devletlerin egemenlik haklarının bir bölümünü merkezi otoriteye devredilmelidir diyor. Merkezi otorite nedir? Avrupa Birliği Komisyonu, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Birliği Parlamentosu. Yani ulusal yasama erki söz konusu değil. Diyeceksiniz, benim de orada üye olduğum takdirde temsilcilerim olacak. Hayır, Nice Anlaşması 2/3 nitelikli çoğunluktan bahsediyor. 25 kişinin 20'si kabul ettiği takdirde Türkiye yalnız başına kalacak. Müzakere çerçeve belgesinin 7. maddesinde de şöyle bir hüküm geçiyor, *“Türkiye üçüncü ülkelere yönelik politikalarını birlik ve üye devletler tarafından kabul edilen politika ve pozisyonlara uydurmak zorundadır”* Yani senin politikamı ben tayin edeceğim diyor. 11. madde daha da enteresan, *“Bugüne kadar yapmış olduğun sözleşmeler geçerli değildir”* Benim politik görüşlerime uygun sözleşmeleri yapmak veya düzenlemek zorundasın diyor. AB'ye üyelik süreci sonrasında, üyelik gerçekleştiği takdirde yaşadığımız coğrafyanın dikte ettirdiği çatışmalar söz konusu olursa ki tarih boyu bu coğrafyada Batıyla çıkarlarımız çatıştı, Avrupa Birliği'nin çıkarlarıyla benim ulusal çıkarlarım birbiriyle çatışmak durumunda kalacaktır. Sonunda bundan ben mi yararlı olacağım, karşı taraf mı yararlı olacak? Sonunda Lozan'da kazanılan ulusal egemenliğin paylaşımı ve AB'ye terki gibi bir durumla karşı karşıyayız.

Azınlıklar konusuna geçince çok özetle AB belgelerinde şöyle deniliyor: *“Türkiye insan hakları alanında ve azınlıkların kimliğine saygı konusunda henüz bir demokratik ülkede olması gereken düzeye ulaşmamıştır. Türk yasaları Türk vatandaşlarını kanun önünde eşit haklara sahip bireyler olarak görmektedir. Bu tutum Türkiye’yi etnik kökten, din ve dilleri farklı bazı Türk vatandaşlarına özel haklar tanımaktan alıkoymamalıdır”* Ulusumuzun güvencesi değerli hukukçular; bu hükmün ne derece ağır olduğunu sizler daha iyi idrak edeceksiniz. Yani küçük gruplar ve bireyler için özel hukuk yaratacağız. Bunu tabii bize insan hakları kalkanyla sunuyorlar. Bunlar AB Türkiye ilerleme raporunun, 98 yılında yayınlanmış raporun altı ve yedinci sayfalarındaki hükümler. Diğeri de aynı belgenin 20. sayfasındaki hüküm. AB ulusun birliğini bölmeye yönelik olmak üzere kendi görüşüne göre azınlık olarak tanımladığı, örneğin Alevilik bir inanıştır, ama onu da azınlık olarak niteliyor, Çerkez ve Lazlara azınlık statüsü vermek için dayatma yapmaktadır. Tabii AB bu çabasıyla neyi sağlamaya çalışıyor? Yurttaşlık bilincini ortadan kaldırmayı, zayıflatmayı, Atatürk’ün ortaya koyduğu ortak kültür ve ulus yaratma ilkesini yıkmayı hedefliyor.

Sonuç olarak AB Lozan’la çelişen, yeni azınlıklar yaratan, azınlıklara özel haklar tanıyan, etnik ayrışmayı cesaretlendiren yaklaşımıyla Türkiye’nin ulusal birliği ve ülke bütünlüğünü hedef almış durumdadır. Dinsel azınlıkların statüleri konusunda şöyle bir hüküm var: *“Dini özgürlüklere ilişkin ortam bu hakların tam olarak saygı görmelerine olanak*

tanınmamaktadır. Tüm dini toplulukların gereksiz kısıtlamalara tabi olmaksızın faaliyet göstermeleri için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun bir yasal çerçeve oluşturulmalıdır” Ekümenik patrik konusunda değerli konuşmacılar kısmen temas ettiler, ekümenik unvanını her vesileyle kullanma özgürlüğüne sahip değildir. Bu hüküm Lozan'a tamamen aykırıdır. Buna ayrıca Türk adaletinin vermiş olduğu kararı da hükümsüz kılan bir ifadeyle cevap vermektedir. Yargıtay bir karar vermiştir, Yargıtayın patrikhaneyi ekümenik kılan hiçbir dayanağı olmadığı kararını AB makamları geçersiz saymaktadır. Aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ekümenik statüyü, patriğin ekümenik statüsünü teminat altına aldığını beyan ederek yasal düzenlemelerin buna göre yapılması hususu da dayatılmaktadır, talep edilmektedir.

Ülkeyi parçalayıcı dayatmaları başlıca iki ana temada toplanıyor. Biri etnik, bölücü, ayrılıkçı terör, diğeri de Ermeni iddiaları. Etnik, ayrılıkçı terör PKK nedir? Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden koparılacak topraklarda Kürt devletini kurmak. Bunda da hedef nedir? Sevr. Örgüt malum örgüt, kayıplarımız, maddi kayıplarımız malumlarımız efendim. Burada Batı stratejisi nedir? Batı Türkiye'den koparılacak bu bölgelerde kendi hedeflerini destekleyecek yeni hükümler alanları aramaktadır, yeni hükümler alanları yaratmak peşindedir. Kürdistan birleşik devletlerinin kurulması hususunda Batı ABD'yle birlikte stratejiyi desteklemektedir. Türkiye olaya etnik ayrılıkçı terör olarak bakmaktadır, Karma Parlamento Komisyonu Başkanı Lagencik şiddet içeren eylemler

olarak bakmaktadır. Kuzey Irak'taki özerk Kürdistan Federe Devleti Parlamentosu'nun kabul etmiş olduğu iki hükmü sizlere arz ediyorum. "**Kürtlerin kendi kaderlerini belirleme hakkı vardır,**" ABD'nin 1900'lerden itibaren bölgede uygulamış olduğu Wilson Prensipli'nin bir ölçüde tatbikidir. Aynı Parlamento kararında ikinci madde daha da çarpıcı, 1920 yılında imzalanan Sevr Anlaşması Kürtlerin kendi kaderini belirleme hakkını tanımıştır hükmü yer almıştır.

Ermeni iddialarında AB soykırım iddialarını desteklemekte, üyelik ön şartı olarak kabul etmektedir. Sözde soykırım iddiasını tanımamız halinde arkasından ne geleceğini herhalde Sayın Profesörümüz daha iyi açıklayacaktır, herhalde tazminat talebi söz konusu olacaktır. Tazminatın sonrasında ortaya çıkacak iddia nedir? Toprak talebi olacaktır. Bunca kanla kazandığımız bu toprakları, binlerce şehitle kazandığımız bu toprakları nasıl teslim edeceğiz, nasıl olacak, böyle bir şey kabul edilebilir mi? Fransız Parlamentosu Sevr uygulanmalıdır diyor, Sevr kabul edilmelidir diyor. AB uluslararası ilişkilerde de Türkiye'nin karşısında olan, özellikle Yunanistan Kıbrıs davasını desteklemekte ve üyelik şartı olarak Kıbrıs Yunanistan tezlerinin kabulünü dikte ettirmeye çalışmaktadır. Dicle Fırat sularının kullanımı söz konusu. Türkiye ne diyor? Fırat ve Dicle sınır aşan sudur, suyun paylaşımı sınır aşan su ülkelerine göre yapılmalıdır. Irak ve Suriye diyor ki, uluslararası sudur. Bunu destekleyen hiç alakası olmayan Yunanistan ve bunun gerisinde AB sınır aşan su değil, Dicle ve Fırat'ın

oluşacak bir komisyonla yönetilmesi gerektiği iddiasında bulundu.

Önemli bir konu, Lozan ve Gümrük Birliği. 1963'de dosyayı önümüze koymuşlardı, 95'e kadar inceledik, uyum yasalarını çıkardık, 95'de biz de girelim dedik. Sayın Karayalçın'ın imzasıyla, o zaman Dışişleri Bakanı'ydı, Gümrük Birliği Protokolü'ne girdik. Türkiye Gümrük Birliği uygulamasıyla Lozan'da kazandığı ekonomik bağımsızlığından ödün vermiş midir? Farklı fikir ve görüşlere sahip olanlar var. Ben konuyu rakamlarla ve bir tarihi olayı hatırlatarak aktarmaya çalışacağım. Tarih sanki tekrar ediliyor, 1838 Baltalimanı İngiliz Ticaret Anlaşması'yla Gümrük Birliği şartlarını mukayese etmeye çalışacağım. Avrupa'da sanayi devrimi, uluslar ürettikleri malı satabilmek için gümrük duvarlarını inşa etmişler. İngiltere Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu ekonomik şartları dikkate alarak Osmanlı Devleti'yle Baltalimanı Anlaşması'nı imzalıyor. Böylece ne oluyor? İthalata uygulanan gümrük muafiyeti ülke ekonomisini iflasa sürüklemiş midir sorusu ortaya çıkıyor. 1838'de Ticaret Anlaşması'nı imzalıyoruz, 1839'da Kopenhag kriterlerine benzer bir uygulama içinde İngiltere Tanzimat Fermanı ilanını dikte ettiriyor. Serbest ticaret ekonomisine uygun idari ve mali tedbirler alınacak.

1854 Kırım Harbi öncesinde biz İngiltere'den ilk borcu alıyoruz, 3 milyon 300 bin altın karşılığı faizi kesilerek 2 milyon 515 bin Sterlin borç veriliyor. Evet, faiz peşin alınıyor. 1856 Paris Anlaşması Kırım Harbini bitiren anlaşma. Kırım Harbi'nde malumunuz

Osmanlı Devleti'nin yanında İngiltere, Fransa ve General Garibaldi İtalyan kuvvetleriyle bulunuyordu. Paris Anlaşması harbi sona erdiriyor, ama önemli yönü var, Osmanlı Devleti Avrupa Devletler Topluluğu'nun bir üyesi kabul ediliyor, Avrupa hukuk sisteminin bünyesinin içine alınıyor. Ancak Osmanlı Devleti'nin Paris Anlaşması sonrasında uygulayacağı ıslahat var, Islahat Fermanı. Islahat Fermanı'nı uygulamak durumunda kalan Osmanlı Devleti paraya muhtaç, Batı hemen, özellikle para vermek durumunda olan ülkeler Osmanlı Devleti'ne borç veriyorlar. 1863 yılına gelindiğinde bütçenin yüzde 17'si, 1875'de bütçenin yüzde 75'i dış borca gidiyor. 1881'de Duvunu Umumiye, 83 veya 84'de Reji İdaresi kuruluyor. 1886-1908 döneminde Türkiye 14 defa dış borç alıyor. 1911-1913 döneminde beş iç borçlanma senedi çıkarılıyor. 1914'e gelindiğinde devletin hazinesinde, kasasında 2,5 milyon lira gibi bir kaynak var. Bunun bir bölümü de İngiltere'ye sipariş edilen ve fakat İngiltere'nin daha sonra göndermekten vazgeçmiş olduğu gemilerin karşılığında oraya ödenmiş bulunan para. Osmanlı Devleti Almanya'yla gizli bir ittifak yapıyor. Bu ittifakın önemli maddesi Osmanlı Devleti'ne borç vermek. Almanya'yla 5 milyon Osmanlı Lirası karşılığında bir anlaşma yapılıyor, yüzde 6 faizle. Ancak Almanya bu ödemeyi Osmanlı Devleti'nin harbe girmesi halinde aylık ödemeler halinde yapacağı hususunu ifade ediyor ve bunun sonrasında ulaştığımız merteye belirli. Önce Mondros, arkasından Sevr'e ulaşıyoruz. Sevr Osmanlı Devleti'ni yıkıyor.

Gülten Kazgan Gümrük Birliği Anlaşması'yla 1838 anlaşma şartlarını incelemiş. Özet olarak şu dört maddeyi tespit ediyor. Her iki anlaşmada hedef serbest ticaret, açık pazar ekonomisi gerçekleştirilecek. Tarım ve ticaret alanındaki tüm tekeller kaldırılacak. Yabancılarla eşit muamele, serbest ticaret yetkisi verilecek. 1856-1881 tarihleri arasında Türkiye'de 19 yabancı şirket var. 1882-1918 arasında yabancı şirket sayısı 130'a çıkıyor. Gülten Kazgan Hocamızın ifade ettiği gibi serbest ticaret, açık pazar ekonomisi, tarım ve ticaret alanındaki tüm tekeller kaldırılacak, yabancılara eşit muamele ve serbest ticaret yetkisi verilecek, ihracat ve ithalat vergileri kaldırılacak. Ayrıca Türkiye AB'nin Gümrük Birliği'yle ilgili olarak alacağı bütün kararlara paralel kanunlar çıkaracak hükmü var, 8. madde. Ayrıca Türkiye dış ilişkilerini belirleme yetkisini AB'ye devrediyor. Bu kapsamda AB'nin üye olmayan üçüncü ülkelerle yaptığı, yapacağı bütün anlaşmaları kabul edecek diyor. Türkiye herhangi bir dünya ülkesiyle AB'nin bilgi ve onayı dışına ticari anlaşmayı yapamaz diyor. Gümrük Birliği Anlaşması'ndan sonra Kıbrıs'ta yapmakta olduğumuz bütün ticari ilişkileri kestik. Kıbrıs'ta endüstri çöktü, ekonomi çöktü. En basit, en yakın örneğidir. Özellikle bir diğer husus var, hukukçularımız açısından önemli, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararlarına harfiyen uymak durumunda kaldığımızı kabul ediyoruz.

Rakamsal sonuçları şöyle: 95'de ithalat ihracat, dış ticaret açığı, herhalde görebiliyorsunuz, 2005'de ithalat ihracat, dış ticaret açığı. İthalat 35'den 116'ya çıkıyor. Biz ithal

ediyoruz, nereden, 35'den 116'ya. İhracat 21 milyar dolardan 73 milyar dolara çıkıyor. Dış ticaret açığı 14'den 43'e çıkıyor. 95'de dış borç 21 milyar dolar, 2005'de dış borç 168 milyar dolar. İç borç 1 katrilyon 361 trilyon, 2005'de iç borç 244 katrilyona (Bu rakamlarda yanlışlık olabilir) çıkıyor. Gümrük Birliği'nin bize faydası oldu mu? En azından bu rakamsal veriler belirli verileri ortaya koyuyor. 10 yıl süreyle, 1995–2005 dış ticaret açığı toplam 244 milyar dolara oluşuyor. Bütçe açığı 171 milyara ulaşıyor. Sizleri rakamlarla daha fazla yormayayım, ancak Gümrük Birliği'yle Batının dikte ettiği ekonomik şartları kabul eden Türkiye 10 yıl içinde ekonomik bağımsızlığını yitirmiş, borçlarını ödeyebilmek için Osmanlı Devleti'nin 1854 ve sonraki dönemlerde yaptığı gibi borç almaya muhtaç hale gelmiş, 1838 sonrasında yaşanan ekonomik çöküşte Duyunu Umumiye Osmanlı ekonomisini denetlemeye başlamıştı. 1995'de kabul edilen Gümrük Birliği'nin ardından IMF denetler oldu. IMF'le ilgili olarak bir notu sizlerle paylaşmak istiyorum. 95'de IMF'e borcumuz 500 milyon dolar, 2005'e geldiğimizde 18 milyar dolar, 18,4 milyar dolar. Yani yalnız AB ülkelerine değil, Uluslararası Para Fonu'na da aynı şekilde borçlanmış durumdayız. Gümrük Birliği uygulamaları sonucu Türkiye Lozan'da elde ettiği ekonomik bağımsızlığını bütünüyle yitirmiş görünüyor.

Bütün aldıklarına rağmen geçen yıl yayınlanan 2007 ilerleme raporunda AB şöyle diyor. İşleyen bir piyasa ekonomisi şartları yaratılmalıdır, açık pazar olacak, benim önümdeki engellerin hepsini kaldırın. Ayrıca

Türkiye'nin artan oranda kullandığı, Avrupa Birliği ihracatını da etkileyen koruyucu önlemleri endişe yaratmaktadır. Bu önlemler Gümrük Birliği'yle çelişmektedir hükmünü getiriyor 2007 ilerleme raporu. Batı Lozan'la çelişen iddialarda yalnız değil. Amerika Birleşik Devletleri de Batının yanında, yani Avrupa Birliği'nin yanında. Bu konudaki metinsel ifadeleri bir kenara bırakayım, iki temel harita yayınlandı. Biri Emekli Yarbay Ralph Picars'ın 2005 yılında yayınlamış olduğu bir harita. Bu harita Amerikan milli makamlarında hazırlanan bölge senaryolarına kaynak oldu. Diğer harita, ikinci harita Amerika Kongresi'nin Danışmanı Kenets Catsman adlı Ortadoğu uzmanı şahsın 2008 Eylül'ünde ve bu yıl 3 Haziran 2009'da yayınlamış olduğu bir makale ve haritadır. Haritalar birbirine özdeş konumdadır, özellikle Türkiye'nin Lozan'da elde ettiği temel hak ve özgürlüklere, ulusal hak ve özgürlüklere saldırı niteliğinde bulunan bu haritalar tedirginliğimizi arttırmaktadır. Birinci bölümde arz edeceğim hususlar bunlar. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum efendim.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Geçenlerde bir televizyon programında bir akademisyenin akademik telaffuz ve akademik üslupla bağdaştıramadığım bir tarzda *“Lozan'ı bırakın, artık Avrupa Birliği müktesebatı var, Lozan'la konuşmayın, o geride kaldı, bu Lozan telaffuzunu bırakın artık”* dediğine tanık oldum. Sayın Pehlivanoglu'nun ortaya çıkardığı tabloyla örtüşür bir biçimde böyle beyanda bulundu.

Şimdi ikinci turdaki konuşması için Sayın Bilal Şimşir'e dönüyorum. Buyurun...

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR- Büyük Zafer üzerine 1922 yılında İngiliz Büyükelçisi, daha doğrusu o zaman yüksek komiser diyorlar sanki sömürge ülkelerinde olduğu gibi, İngiliz Yüksek Komiserler Kurulu'nun bir raporu var. Diyor ki, "Sevr ölmüştür, bundan sonra Misakı Milli'yle savaşıyoruz" Bütün Lozan Konferansı'nda Misakı Milli'yle savaşıyorlar ve İsmet Paşa da Misakı Milli'yi ve o Misakı Milli'nin genişletilmiş şekli olan ana talimatı gerçekleştirmeye çalışıyor. Sonunda Lozan yedi düvele karşı başarıyla sonuçlanıyor. Lozan Antlaşması Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanırken İsmet Paşa'nın bir konuşması var. Burada son günlerde özet olarak gazetelerde de gördüm, özeti kısaltılmış olarak. Aslını okumak istiyorum Türkiye'ye nasıl bir vatan kazandırdık diye.

"Mütecanis, yeknesak bir vatan. -Yani kenetlenmiş bir toplum- Bunun dâhilinde harice karşı gayri tabii, -haksız- kulluktan, kayıtlardan ve hükümet içinde hükümet ifade eden dâhili imtiyazattan müberra -arınmış- bir vaziyet. Gayri tabii mükellefiyatı maliyeden -borçlardan- azade -kurtulmuş- bir hal. Hakkı müdafası mutlak -kendini savunma hakkı- kesin, kayıtlı değil, menabiyeyi mebzul kaynakları bol, serbest bir vatan. Bu vatanın adı Türkiye'dir" Lozan'da bunu kazandık, yani özgür, egemen, mutlak savunma hakkı var ve hiçbir kayıt olmayan, bağlayıcı tarafı olmayan özgür bir vatan. İşte Lozan'ın bu özelliğini savunmak lazım, yoksa Lozan'ın her maddesi

değişmez değil. Bazı maddelerini, işte zikredildi, Boğazlarla ilgili olarak maddelerini biz istedik de değiştirdik, kısıtlayıcı. Gene aynı şekilde sınırlarla ilgili kısıtlamalar vardı. 1923 yılında Türk ve Yunan sınırlarına karşılıklı olarak 30 kilometre bir şerit halinde asker sokulamıyordu, askersizdi, silahsızdı. Yani Edirne'deki tabyaların üzerinde kargalar uçuşur, fakat bir asker giremezdi. Aynı şekilde Bulgar tarafı da, Yunan tarafı da böyleydi. Bunlar daha sonra kaldırıldı. Diğer bazı kısıtlamalar var, bunlar da kaldırıldı. Yani Lozan Türkiye'nin lehine değiştirildi.

Bir de bir noktaya daha değinmek istiyorum, hukukçular bunu iyi bilirler. Lozan hukuk, Türk hukuk devrimini hızlandırdı. Türk hukuk devrimi esas itibarıyla, yani adli kapitülasyonların, sonra ekonomik kapitülasyonlara da dönüşen kapitülasyonların kökeninde farklı hukuk sistemleri yatmaktadır. Yani biz Osmanlı döneminde şeriat hukukuna tabidik, onlar kanuni hukuka tabidi ve ilişki kuracağız, onun için ben ayrı hukuka tabi olacağım, şeriat hukukuyla beni bağlayamazsın. Mesela ben konsolosluk mahkemeleri vardı Türkiye'de, Osmanlı'da hukuk kurumu olarak. Yabancılardan bazı suçları işleyenler Osmanlı hukukuna tabi değildi. Yani konsolosluk mahkemeleri yargılayabiliyordu. Şimdi bu gibi kısıtlamalar, kapitülasyon kısıtlamalarını kaldırmamak için, devam ettirmek için çok direndiler ve mesela mahkemelerinizde yabancı, Avrupalı yargıçlar bulunduracağız dediler ve bunu dayattılar. Sonunda Adalet Bakanlığı'na beş tane yabancı hukukçu aldık beş yıl süreyle ve bunlar danışman olarak alındı, yoksa mahkemede yargılama için değil.

Şimdi bütün bu gibi şeylerden, kısıtlayıcı şeylerden egemenliğimizi tam kazanabilmek için hukuk devrimini hızlandırdık biz. Mesela özellikle şahsın hukuku meselesinde çok zorlama vardı. Yabancılar kendi kanunlarına göre evlenir, boşanır ve mirası ona göre düzenlenir ve sizin kanunlarınıza tabi olmaz. Ben İsviçre hukukunu alırım, laiklik ve neticede biz hukuk reformumuzu tamamladık. Bazı alanlarda hukuk reformu daha 19. Yüzyıl'da başlamıştı, bunu çok iyi bilirsiniz, benim anlatmama gerek yok. Fakat Lozan son kalıntıları da, hukuki bakımdan laikliği hızlandırdı.

Şimdi bizde laiklik konusu sırf din iman gibi görünüyor, aslında temelinde hukuk vardır ve bu reformları yapmakla yabancıların Türkiye'ye müdahale haklarını ellerinden aldık, egemenliğimize hâkim olduk, kendi evimizin sahibi olduk. Bu dört tane ek anlaşma vardır, şimdi büyük Lozan Barış Antlaşması 143 maddelik bir metin, fakat onun ötesinde bunun 20 tane eki var. Bunların içinde bazılarında kapitülasyon kalıntıları devam etti, beş sene, yedi sene, mesela burada isimlerini zikredeceğim yalnızca. Salahiyeti Adliye Hakkında Mukavele-lename, burada kapitülasyon kalıntısı var Lozan'da, bunları sonradan düzelttik, başımızdan attık. Ticaret Mukavele-namesi, yedi sene uğraştık, ondan sonra 30'lu yıllara doğru biz normal ticaret anlaşmaları yapabildik. Ondan sonra direkt kapitülasyonlarla ilgili değil, ama başka bir konuyla ilgili, Affi Umumi Hakkında Beyanname. Şimdi Affi Umumide 150 kişiyi, yani her şeyi affedin diyorlar. Yani casusunu da, işbirlikçisini de, hainini de,

hepsini affedin diyorlar. Harp içinde, özellikle İstiklal Harbi içinde biz 150 kişiyi affetmeyeceğiz dedik, sonra o 150 kişi buradan çıktı. Ondan sonra İdareyi Adliyeye Dair Beyanname var, yani Adalet Bakanlığı'nın mekanizmasını işleyecek. İşte demin değindim, burada yabancı hukukçulara mecbur kaldık, beş sene müddetle parasını da veriyoruz, ama mahkemelere sokmuyoruz.

Şimdi bütün bu hukuk devrimini tamamlayınca biz yabancıların işçilerimize karışmasının, egemenliğimizi kısıtlayıcı isteklerde bulunmalarının önünü kestik, bu tamamlandı. Şimdi İsmet Paşa diyor ki, "*bunlar zannetmediler bizim hukuk reformu yapabileceğimizi, tahmin etmediler. Türkiye bu hukuk reformunu hazmedemez diye düşündüler*" Bir başka şey daha düşünüyorlar, onu İsmet Paşa açıkça söylemiyor, ama bir başka şey daha düşündüler. O da şudur siyasi olarak, bunu da belgelerde, kendi belgelerindeki yorumlarında görüyorum. "*Türkler savaşta birleşir, barışta birbirlerini yerler. İnşallah bunu yapacaklar. Şimdi biz Lozan'da bazı şeyleri kabul edermiş gibi görünelim, fakat nasıl olsa birkaç sene sonra bunlar birbirlerine düşecekler*" Bunu hakikaten bir ara Şeyh Sait Ayaklanması'nın arifesinde gördük. Yani İstanbul basını Cumhuriyet'e ateş püskürüyor, verip veriyor ve Cumhuriyet'in kurucularını da yerden yere vuruyor, inanılır gibi değil. Bu mütarekeden sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında Cumhuriyet'e karşı İstanbul basını zehir zemberek, o günleri bir okusanız, yenilir yutulur gibi değil. Mustafa Kemal'in çevresindeki herkesi karalıyorlar, İsmet Paşa dâhil ve sanki bu Cumhuri-

yet'i kendi menfaatleri için kurmuş gibi gösteriyorlar Halk Partisi'ni.

İkincisi ilk muhalefet partimiz Cumhuriyet Dönemi'nde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın dini duygulara saygılıdır mealinde bir hükmü var. Bu Şeyh Sait Ayaklanması'nı hazırladı. Bir de İngilizler destekledi, İngilizler iki tane ayaklanma çıkarttı Cumhuriyet'in ilk yıllarında. Bir tanesi Nesturi Ayaklanması, daha Cumhuriyet birinci yaşını doldurmamış. Yani Hakkari Bölgesi'nde Nesturi Ayaklanması çıktı ve Hakkari Bölgesi'ni Irak'a bağlamak istiyorlar. Biz Musul'u almaya çalışırken onlar da Türkiye'den, Anadolu'dan toprak koparmaya çalışıyorlar. Bu Hakkari Bölgesi 100 yıldan beri İngilizlerin hedefidir. Bu üçgen, yani Türkiye, İran, Irak üçgenine neden bu kadar ilgi duyuyorlar diye baktım. Daha yüz yıl önceden misyonerlerini buraya yerleştirmişler. Süveyş Kanalı açılmadan önce Hindistan'a giden, İngilizlerin imparatorluğuna giden karayolu, en kestirme yol buradan geçiyormuş ve bir ara Karadeniz'le Basra Körfezi arasında Süveyş Kanalı'ndan önce kanal yapılması için proje hazırlamışlar. Böyle kitap halinde, bende de var bunun örneği, antika bir kitap ve İngiltere'de parlamento'ya sunmuşlar. Sonra Süveyş Kanalı öne geçince vazgeçmişler. Buradan Karadeniz'den oraya kadar kanal açılacak ve bunun projesini hazırlamışlar. Fakat bu olmuş, ama bu misyonerler 100 yıl orada, kökleşmişler, bir işaret bunları ayaklandırmaya yetti. Şeyh Sait Ayaklanması'nı çıkardılar.

Yani Lozan'da bu beklentileri var. Türkler birbirine düşecek, Türkiye karışacak, Türkiye

savaştaki gibi tesanet içinde, dayanışma içinde olmayacak, dolayısıyla biz o zaman istediğimizi dikte edebiliriz havası vardı. Bu olmadı, gerçekleşmedi. Şimdi Sayın Emekli Generalim bunu çok güzel anlattı ve şimdi Avrupa Birliği kanalıyla, insan hakları kanalıyla, mademki kulübe giriyorsun, kulübün şartlarına uyum diye yapmaya çalışıyorlar. Şimdi bütün bunları akılda tutmak lazım. Bir de Lozan konusunda bazı yanlış bilgiler var ya da bilgisizlikler var, bazen de televizyonlara kadar yansıyor. Mesela diyor ki, Amerika Birleşik Devletleri Lozan Antlaşması'nı tanımadı. Bunun bununla alakası yok, Amerika Sevr Anlaşması'nı da imzalamadı. Amerika'nın o tarihte 100 yıldan beri devam eden Monroe Doktrini politikası vardı, bu inziva politikasıdır. Avrupa işlerine karışmayacağım, esas Avrupa benim işlerime karışmasın diye bir doktrin uygulamıştı bunlar. Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etti, Birinci Dünya Savaşı'na da üç sene sonra zar zor girdiler ve ondan sonra da hiçbir barış anlaşmasını imzalamadan geri gittiler. Yani İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika devreye girdi. Bu yanlıştır, bu bilgisizlikten kaynaklanıyor. Amerika'ya sataşacağız, saldıracağız, ama sağlam bir şekilde, kaybetmeyelim.

İkinci bir yanlışlık da şu, Amerika Senatosu Lozan Anlaşması'nı onaylamadı diye, bunlar da yarım bir bilgi edinmiş, kim söylüyorsa. Şimdi doğrudur, ama Lozan'da üç tane Lozan Antlaşması var bilir misiniz? Bir tanesi bizim barış antlaşmasıdır, biz bunu konuşuyoruz. İkincisi Polonya'yla yapılan dostluk anlaşması vardır. Çünkü İsmet Paşa

Dışişleri Bakanı, yedi aydır Lozan'da ve birtakım insanlar, yani hariciye Lozan'a kaymıştır bir bakıma. Dolayısıyla birtakım anlaşmalar orada yapılıyor, müzakereler orada yapılıyor, yani Lozan Konferansı'yla ilgili olmayan. İkincisi bu, üçüncüsü de Türk Amerikan Anlaşması var. Türk Amerikan Anlaşması'nın Lozan Barış Antlaşması'yla alakası yok. İkili bir anlaşmadır, diplomatik ilişkileri başlatmak için, konsolosluk ilişkilerini başlatmak için yapılmış bir anlaşmadır, tarihi de 8 Ağustos'tur, 24 Temmuz değıldir. İsmet Paşa Lozan Barış Antlaşması'nı imzaldıktan sonra Lozan'da kalıyor, Amerika'yla, Amerikan Elçisi var Gru diye, sonra da Ankara'da Büyükelçi oluyor, Amerikan Elçisi oluyor, bu anlaşmayı yaptılar. Yani ikili bir anlaşma, ilişkileri yeniden kurmak için. Çünkü Amerika 1917 yılında savaşa girince Almanya'ya karşı savaşa giriyor, biz de, Osmanlı Devleti de müttefikimize karşı savaşa girdi diye Almanya'nın da baskısıyla Amerika'yla ilişkileri kestik, ama hiç muharip olmadık, hiç Amerika bize silah çekmedi, biz de Amerika'yla savaşmadık o tarihlerde, ama ilişkiler kesildi. Bu ilişkileri yeniden düzeltmek için ikili bir anlaşma yaptık.

Şimdi bu anlaşmanın Amerikan Senatosu'ndan geçmesi için 2/3 çoğunluk gerekiyor. Çoğunluğu kazandı, 2/3'ü tutturamadılar ve reddedildi. Orada da Ermeni lobisi, Rum lobisi de etkili oldu. Bu anlaşmayla Lozan Anlaşması'nı karıştırıyor bazı kişiler. Yani kimseyi küçümsemek istemiyorum, ama bilmediğı şeyleri de konuşmasınlar. Yani birisi ne demiş, "bu kadar cehalet ancak tahsille mümkündür" Biraz duymuş bir Amerika

anlaşması, ama bu anlaşma değil, eğri oturup doğru konuşalım. Şimdi bütün bunları not edelim ve dediğim gibi laiklik bizi hızlandırdı Lozan'dan sonra. Lozan Antlaşması'nın ilkelere, esasları bağımız hür bir vatan. Bütün bu sağdan soldan çatışmalara rağmen ben hâlâ iyimserliğimi korumak istiyorum. Biz sıradan bir devlet değiliz, çok vartalar atlatmış bir ülkeyiz. Bizden korkuyorlar, 70 milyon olduk biz. 10 milyon Türkiye, yani biz sıradan bir devlettik, 10 milyon Türkiye vakti zamanında bunlara duman attırdı. Şimdi biz 70 milyon olduk ve ben üniversitede okurken Türkiye 23 milyondur. Yani ben kendim 50 milyon arttığını gördüm, bundan korkuyorlar. Ellerinden gelse, güçleri yetse paramparça ederler, ama güçleri yetmeyecektir, ona da emin olarak ben inanıyorum.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - İstanbul Barosu 131 yıllık bir kurum, 1878 yılında kurulmuştur, 25 bin üyeye sahiptir. Türkiye'de tüm avukatların sayısı ya da 78 Baronun toplam 70 bin üyesi olduğu düşünülürse İstanbul Barosu'nun tek başına mevcudu Türkiye'deki avukatlar içinde 1/3'ü geçmektedir. İstanbul Barosu her zaman böyle seçkin konukları ağırlar, böyle nitelikli konukları ağırlar ve onlardan yararlanır ve bunu da hukuk dünyası ve kamuoyuyla paylaşır. Şimdi Sayın Kemal Çiçek'e buyurun diyorum.

Prof. Dr. KEMAL ÇİÇEK - Not aldığım ve mutlaka söylemeyi düşündüğüm şeylerin bazılarını Sayın Büyükelçim ifade ettiler. Çünkü ifade ettiği şeyler de gerçekten çok

önemliydi, özellikle bu Amerika'nın Lozan'ı tanımadığı veya imzalamadığı şeklindeki bugün bazı basın organlarındaki ifadelerin yanlış olduğunu vurgulaması bence de çok önemli. Çünkü Lozan'da Amerika zaten anlaşmaya taraf olmadığı için gözlemci statüsüyle bulunuyordu, ama gelmişken Türkiye'yle 1917 Temmuz ayında kesilen ilişkileri tekrar başlatmak için bir Türkiye Amerika ticaret ve dostluk anlaşması imzalandılar. Amerikan Kongresi'ne sunulan ve 2/3 sağlaması gerektiği halde Ermeni lobilerinin yoğun baskısı sebebiyle senatörlerin yeterince oy vermemesi sonucu reddedilen anlaşma budur.

Bu anlaşmanın etkisi şöyle oldu, onu da Hocama ilave edeyim. Bu Lozan'da Türkiye'yle Amerika arasında imzalanan anlaşma kongreden geçmediği için Türkiye'yle Amerika arasında diplomatik ilişkiler başlatılamadı. O zaman Türkiye'de Amerikan Büyükelçisi yoktu, Yüksek Komiseri vardı, Amiral Bristol High Comisioner olarak bulunuyordu, Yüksek Komiser olarak bulunuyordu. Büyükelçilik statüsüne bir türlü geçilemedi. 1924'le 1927 yılları arasında Amerika'da Lozan Anlaşması'na Karşı Olanlar diye ayrı bir dernek bile kurulmuştur. İsterseniz oradan bahsedeyim, yani bu çok önemlidir, bu üzerinde durulması gereken bir şeydir. Mesela biz Ermeni Masasında bu Lozan Anlaşması'na Karşı Olanlar Derneği'yle Lozan Anlaşması'nın İmzalanmasını Savunanlar Derneği'nin faaliyetlerini çok yoğun bir şekilde inceliyoruz. İşin ilginç tarafı bunların ikisi de aslında misyonerlerin kurmuş olduğu derneklerdir ve bu Lozan Anlaşması'na taraf olan misyonerler 1923

öncesi Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'nin milli mücadelesi hakkında yazmış olduğu bütün olumsuz görüşleri reddetmişlerdir veya değişik bir şekilde savunmaya başlamışlardır. Mesela bazı misyonerler 1915-1916'da Ermeniler katlediliyor, zulme uğruyor diye yazdıkları raporları aslında biraz taraflı olarak yazdıklarını kabul eden basın açıklamaları yapmışlardır ve kongre üyelerini anlaşılmaya olumlu oy kullanmaya yöneltmeye çalışmışlardır. Onun için bu Ermenilerin propagandalarının nasıl oluştuğunu ve nelerin yalan söylendiğini 1915-1919 yılları arasında öğrenmek için biraz bu dernek faaliyetlerine çok yakından eğilmek gerekiyor. 1927'de de Başkan tek taraflı olarak, artık anlaşma bir türlü kongreden geçmiyor, yeter, Türkiye de artık Atatürk'ün reformları sayesinde çok önemli bir ülke olmuş, biz artık bununla ilişki kurmalıyız diyor ve tek taraflı kendi inisiyatifleriyle ilişkilerin kurulmasının yolunu açan bir kararname imzalıyor.

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR - Ben düzelteyim onu, bir modisi vendi anlaşması, modisi vendi de diplomaside geçerli bir anlaşma şeklidir, ama öteki anlaşma gibi senatodan geçmez. Yani Amerika'yla Türkiye arasında bir modisi vendi anlaşması yapıldı, bunun üzerine esas Lozan Anlaşması'nı, yani Türk Amerikan Lozan Anlaşması'nı imzalayan Gru Türkiye'ye Büyükelçi olarak geldi ve Atatürk Büyük Nutkunu okurken locada o da seyrediyordu. Yani 2'de geldi. Yani böyle bir modisi vendi anlaşması yapıldı. Yani tek başına değil de, modis vendi anlaşması yapıldı, bu bugünkü

tabirle senatoyu bypass etti, yani senatoyu atladı.

Prof. Dr. KEMAL ÇİÇEK- Evet, o senatoyu bypass ediyor ve Ermenilere büyük bir darbe vuruyor. Onlar da 1927'de tekrar bu sefer İngiltere'nin yönlendirmesiyle Suriye'de Hoyvin Cemiyeti'ni kuruyorlar ve bu sefer Kürtlerle Ermeniler arasında bir ittifak anlaşması yaparak, yani bunlar ayrı tartışılacak şeyler, yeni bir taarruza geçiyorlar ve o taarruz bugüne kadar devam ediyor.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Kemal Çiçek'e çok teşekkür ediyoruz. Buyurun Sayın Karakoç.

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Esasında ben anlatacaklarımın çoğunu sunumda da gösterdim tahmin ediyorum, tarihçesini verdik. Evet, bu manada şu anda hâlâ söyledim, mesela Montrö rejimi geçerli. Normalde 20 yıl süreli bir anlaşma olmasına rağmen, anlaşma maddesi olmasına rağmen o 20 yıllık süre geçmiş olmasına da rağmen hiçbir devlet yenileme müracaatında bulunmuyor. Neden? Bulunmamasının sebeplerinden bir tanesi, en önemli sebeplerinden bir tanesi Karadeniz Devletlerinin lehine, yani Karadeniz'e kıyıdaş olan Devletlerin lehine. Çünkü Boğaz'dan Karadeniz'e uçak gemisi veya büyük tonajda gemilerin geçişini engelleyen bir şey. Mesela son Gürcistan olaylarının olduğu dönem içerisinde, hatta öncesinde de bu Kafkas bölgesinde ben hatırlıyorum, daha bu olaylar başlamadan Arı hareketinin burada pek çok

toplantısı vardı, Karadeniz'in Güvenliği Sempozyumu, Karadeniz'in Güvenliği Konferansı, vesaire noktasında ve buralarda hep bu Montrö rejiminin değiştirilmesi dile getirildi. İŖte o zamanın Amerikan Büyükelçisi Ros Wilson da ısrarla bunu söyledi.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Sayın Karakoç; yani Türkiye'nin nebatat ve bitki çeşitliliği, ekolojik çeşitliliği çok fazla. Bu Arı hareketi dediğiniz aktivitenin aktivistleri olan arılar Türkiye çiçeklerinden Amerikan peteğine mi bal yapıyorlar?

Dr. ERCAN KARAKOÇ - İyi tarif ettiniz, evet ve bu Montrö rejiminin değiştirilmesini sürekli teklif etmekte, yani özellikle Amerika ve Türkiye de karşı çıkmakta. Yani zaten yukarıdaki Rusya da bunu istemiyor. Eğer böyle bir değişiklik ve onların istediği gibi bir değişiklik olursa, şöyle bir benzetme yapılıyor, yani Karadeniz'de bu enerji havzalarının bulunduğu bir bölgede olması hasebiyle ikinci bir Basra Körfezi olur deniliyor eğer Montrö rejimi değiştirilirse. Yani ona fırsat verilirse. Türkiye ve diğer devletler de, yani diğer devletler derken Karadeniz devletleri diyelim, istemiyor ve süreç de bu şekilde devam ediyor. Biz de Karadeniz'in Basra Körfezi olmasını istemiyoruz. Benim de söyleyeceklerim bu kadar.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Şimdi burada konuşmacılardan sunucunun rol çalması hoş bir şey değildir, ama ben bu hoş olmayan şeyi

sizin hoş görünüşe sığınarak bir kez daha yapacağım. Konu Montrö olduğu için, 2008 Eylülünde ben İstanbul Barosu Genel Sekreteri olarak İstanbul Barosu'nu temsilen Sofya'da yapılan 13. Karadeniz Ülkeleri Barolar Birliği Genel Kurulu'na katıldım ve orada tabii ki konu başkaydı, ama ben İstanbul Barosu adına bir teklifte bulundum. O zaman Rusya Federasyonu Gürcistan'a müdahale etmişti ve sürekli Amerika'nın değişik tonajdaki gemileri de Karadeniz'e girip çıkıyordu. İstanbul Barosu'nun orada katılan, Karadeniz'e sahildar olan, bir kısmı da sahildar olmayan ülkelerin baro temsilcilerine ve baro başkanlarına teklifi şuydu: 1936 Montrö'ye atıf yaparak, biz Karadeniz Ülkeleri Barolar Birliği Temsilcileri olarak, Karadeniz Ülkeleri Barolar Birliği Hukukçuları olarak Montrö'nün de ihlal edilir bir biçimde Karadeniz'in sulh ve sükûn, bir barış denizi olması yerine bir gövde gösterisine dönüşen, tedirginlik arttırıcı, savaş rüzgarlarının esmesine yol açıcı bu süreci yaşamaması, bu sürecin son bulması, Karadeniz'in tekrar bir barış denizi olması gerektiği yolunda bir temennide bulunalım, bir sonuç deklarasyonu yayınlayalım dediğimde üzülerek söyleyeyim, Karadeniz Ülkeleri Barolar Birliği'nin tüm delegasyonu, tüm temsilcileri şiddetle karşı çıktılar ve bu politik bir konu, Barolar politik konularla ilgilenmez dediler. Ben yeniden 1936'yı izah ederek açıklamada bulundum, talebimi tekrarladım, ama yine reddedildi. Orada biz 9-1 mağlup olduk, o bir oy İstanbul'un oy hakkı yok, Başkent Barolarının oy hakkı var, Ankara Barosu benim teklifimi destekledi, biz İstanbul Barosu'nun

teklifini destekliyoruz dedi. Dolayısıyla Şu anda Karadeniz Ülkeleri Barolar Birliği'nin, Karadeniz'e sahildar olan devletlerin ve ülkelerin Baro platformundaki tavrı budur, bunun sizinle paylaşmak istedim. Buyurun Sayın Pehlivanoglu.

A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - Efendim Lozan'daki kazanımlarımız gerek ülke içinde, gerek ülke dışındaki güçler, merkezler tarafından değiştirilmek istenmektedir. Bunu değişik bilgi ve belgelerle herhalde huzurlarınıza getirmeye çalıştık. Gelecek nesillerden emanet aldığımız haklarımızı, kanla kazandığımız haklarımızı ve bu mirası her halükarda daha da yücelterek sahiplerine teslim etmek için mücadeleden kaçınmamak durumundayız. Bu mücadele derken hayat bitmeyen bir savaştır, savaşta ancak öngörü sahibi liderler ulusların çıkarlarını koruyabilirler. Mustafa Kemal ve ülküdaşları gerek Kurtuluş Savaşı'nda, gerekse Lozan'da öngörü sahibi olduklarını belgelediler, kalıcı olduklarını kanıtladılar. Ulusumuz öngörü sahibi liderler bekliyor. Saygılar sunarım efendim.

SORU-YANIT

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Değerli katılımcıların sunduğu tablo sizi bir karamsarlığa sürüklemesin. Tabloyu doğru sunmak, şu anki maddi durumu görüşlerinize, değerlendirmelerinize sunmak ve sizinle paylaşmak ayrı bir şey ve bu bilimsel bir sorumluluktur, sunucuların sorumluluğudur. Ancak bu ülke ve bizim milletimiz bundan çok daha zor durumlarda yaşama iradesini, bağımsız ve özgür yaşama iradesini hiçbir zaman kaybetmemiştir ve bunu ispat etmiştir. Ben de bu anlamda gelecek günlerin Türk Milleti için çok daha iyi olacağını, çünkü Türk Milletinin iyi günlerde yaşamak, özgür ve başı dik yaşama iradesini hiçbir zaman kaybetmediğini ve kaybetmeyeceğini sizlerin bilginize sunuyorum. Bu ortak paydamızdır.

Üç arkadaşımızdan soru alalım.

BİRGÜL ÇELİKÇİOĞLU - Size sorumu yöneltiyorum. Az önce sözü de geçen bir gemi olayı var İngiltere'yle aramızda, bizi çökerten bir maddi olay. Biz diğer devletler gibi bugün itibarıyla bizi zamanında borca sokan, yani bizim aleyhimize birtakım hukuksuz işler yapmış olan devletlere bu konularda biz de dava açamaz mıyız? Örneğin Yunanistan bize dava açıyor, bu toprak benim veya falanca devletin, aynı şekilde bu haklarımızı bugün savunamaz mıyız?

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Şimdi ben size hemen somut bir örnek vereyim. İstanbul Barosu'nun yaptığıyla ilgili olarak algıladım

bunu. İstanbul Barosu gibi elbetteki bu ülkenin hukukçularına, bu ülkenin hukuk kurumlarına büyük sorumluluklar düşüyor. Bizim milli mücadelemizdeki örgütlenmemizin adı Müdafaayı Hukuk'tu. Bu ülkenin, bu milletin, bu vatanımızın haklarını, insanlarımızın, milletimizin hakkını, hukukunu müdafaa etmektir. Müdafaayı hukuk cemiyetleri birleştirdi, neticede Türkiye Büyük Millet Meclisi oluştu. İstanbul Barosu 2003 yılında Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcılığı'na Irak'ta İngiltere'nin uygulamalarıyla ilgili şikayette bulundu. İngiliz Dışişleri Bakanlığı, İngiliz Genelkurmay Başkanlığı ve İngiliz Savaş Bakanlığı'yla ilgili, sanıyorum onlar Savaş Bakanlığı diyorlar değil mi Sayın Büyükelçi? Evet, İstanbul Barosu suç duyurusunda bulundu, gelen cevapta Sayın Başsavcı bize bir cevap verdi ve bizim şikayet talebimizi reddettiğini beyan etti. Bunu beyan ederken de şunu söyledi, *"İngiliz Dışişleri Bakanlığı ve İngiliz Genelkurmay Başkanlığı'nun cevapları beni tatmin etti"* dedi Sayın Başsavcı. Irak'ta biliyorsunuz bir milyonu aşkın insanın öldüğü söyleniyor, çok ciddi katliamlar var. Burada İngiliz Dışişleri Bakanlığı ve İngiliz Savaş Bakanlığı'nın cevabı şu, o zamanki Başbakanlarının cevabı: *"Biz Irak'ta çok sofistike silahlar kullanıyoruz. Yani attığımız zaman vururuz, 12'den vururuz. O bakımdan siviller zarar görmüyor, askeri hedeflere tam isabet sağlıyoruz. Yüzde 80, 82 civarında isabet. Dolayısıyla sizin suç duyurunuz yerinde değil, doğru değil"* ve İngiltere'nin verdiği cevap Sayın Başsavcıyı tatmin etmiş. Muhatap gibi İngiltere gibi, Amerika Birleşik Devletleri gibi güçlü devletler

olunca savcıların ikna olması da kolay oluyor herhalde, bunu belirtmiş olayım.

Av. BURHAN ÖĞÜTÇÜ - Sorum Sayın Pehlivanoğlu'na, bizim Musul ve Kerkük petroleri üzerinde bazı haklarımız olduğu ya da gelirden bir pay alma gibi bazı durumlar olduğu söylenir durur. Bu gerçeğin ne olup olmadığını lütfen yetkili bir ağızdan duyabilir miyiz? Yani bizim orada bir hissemiz mi var, onun gelirlerinden bir pay alma hakkımız mı var? Bu dillendiriliyor, ama sadece bir söylenti halinde. Ne olur, şunun gerçeği nedir, ne değildir, bunu sizden bir öğrenelim.

A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - Efendim bu konuda bildiklerimi aktarmaya çalışayım. Lozan'da çözülemeyen tek konu Lozan'ın 3. maddesinde ifade edilen Türkiye Irak sınırı konusudur. Türkiye Irak sınırının çözümü İngiltere'yle Türkiye arasında yapılacak görüşmelerle çözümlenecektir hükmü vardır. Bu hükmün gereği olarak Türkiye'yle İngiltere arasında birer temsilcilerden oluşan bir komisyon oluşturuldu. Önce yanlış hatırlamıyorsam İstanbul'da bir araya gelirler, ancak sorun çözümlenemez. Yine sorunun çözümlenme esası hüküm içerisinde yer almıştır. Birleşmiş Milletler'in, o dönemde Milletler Cemiyeti'nin veya Cemiyeti Akvamın konuyu çözmesi hususunda bir görev söz konusudur. Cemiyeti Akvam biri İskandinavyalı, Norveçli, biri Belçikalı, biri de Macar olmak üzere üç kişilik bir heyet oluşturur, bunlar Brüksel Heyeti'dir. Brüksel heyeti İngiltere'nin savunduğu ilkeler doğrultusunda bir rapor hazırlar.

Bu rapor Milletler Cemiyeti'ne aktarılır, daha doğrusu Milletler Cemiyeti adına yapılmaktadır. Cemiyeti Akvam Brüksel raporunu Türkiye'yle İngiltere arasındaki Türk Irak sınırı konusundaki ihtilafa çözüm olarak ortaya koyar. Tabii görüşmeler sırasında bölgede İngiliz tahrikleriyle, desteğiyle ki belgelenmiş olaylardır, çıkan isyanlardan bahsetmiyorum. Yapılan anlaşma sonrasında Türkiye'ye belirli bir oranda, yüzde 10'mudur, yüzde 1'midir, civarında böyle bir petrol gelirlerinden ödenmesi hususu anlaşma hükmü içinde yer alır.

Konuyla ilgili aktarabileceğim hususlar bunlar. Bilmiyorum Sayın Şimşir konuyla ilgili ilaveler yapabilir mi?

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR - Şimdi biraz yorumla bağlı, fakat bunu kabul etmiyorlar, artık bitti diyorlar. İşte bu konuda diye bir kitap var, eski bakanlarımızdan, Ecevit Dönemi'nin Bakanlarından, orada çok ayrıntılarıyla anlatılıyor. Fakat bugünkü şartlarda şahsi kanaatimi söylüyorum, artık bunu tutturamayız gibime geliyor. Yani o zaman zaten şöyle bir durum vardı, Irak'ta petrol istihsalı çok cüziydi, şimdiki gibi olsa yüzde 10 korkunç rakamlara ulaşır. O zaman bunu kabul ettiler ve İngilizler istihsalı geciktirdiler, onu da tam ödemediler. Fakat bugün artık hukuki yoldan bunu kurtaramayız.

FİGEN KURTOĞLU - Kurtuluş Savaşı'ndan Cumhuriyet Dönemi'ne ve günümüze kadar süren Kürt ayaklanmalarından birkaç tanesini vurguladık. Hep Şeyh Said İsyanı

vurgulanıyor, ama aslında 29'u bulan isyan ve Musul, Kerkük ve bir sürü başka şeylere de mal olmuş bu isyanlar çerçevesinde düşünüldüğü zaman ve Avrupa Birliği perspektifinde bunlar neredeyse devlet politikası haline de getirildi, imzalanan anlaşmalarla devlet politikası haline getirildi. Bu anlaşmalardan bizim geri çekilebilme durumumuz olabilecek mi, tahkimle kabul edildiği için bunu özellikle soruyorum. Yani birkaç yönden birbirini bağlayan unsurlar var. Gelecek on yıllarımızı görebilmemiz açısından bunun net bir açıklaması yapılabilir mi? Benim sormak istediğim buydu, Öner Pehlivanoglu'na soruyorum.

A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - Efendim anlaşmalardan geri çekilme ifadesi bizim temel anlaşmamız, yani bölgeyle ilgili Osmanlı İmparatorluğu'nu bir ölçüde parçalayan ve Anadolu'nun Misakı Milli'yle tanımlanmış sınırlarını çizen anlaşma Lozan Anlaşması'dır. Bu anlaşmadan geri çekilmemiz söz konusu olamaz. Onun dışında iç ayaklanmalar kendi iç sorunumuz, bu ayaklanmalarla ilgili olarak biz herhangi bir hükümetle anlaşma yapmadık. Yani gerek Şeyh Sait İsyanı, gerekse Nasturi Ayaklanmaları ve devam eden dini kökenli veya etnik kökenli hareketler ve ayaklanmalar ülkenin iç sorunuydu. Biz kendi iç tedbirlerimizle, siyasi tedbirlerimizle veya güvenlik tedbirlerimizle bunları çözdük, çözmeye çalıştık. Dolayısıyla bir tahkim kuruluna gidişi gerektirecek herhangi bir hususun olabileceğini düşünmüyorum.

FIGEN KURTOĞLU - Ben biraz bir arada söyleyerek karıştırdım mı? Ayaklanma konuları tahkime aktarılacak unsurlar değildir, ama Avrupa Birliği süreci içinde işte sizin bir kısmını aktardığımız yasa maddelerinde ticari anlaşmalar var, içişlerimize karışan anlaşmalar var. İçişlerimizi, politikalarımızı, adli, idari yapıları değiştirmek üzere imzalatılmış anlaşmalar var. Bu yönden bakarak bunu sordum. Avrupa Birliği bizim ulusal politikamızı haline geldi, ama ulusa kimse bir şey sormadı. Bütün bunları bilmemize rağmen böyle gidiyor. 1999'da bu imzalandı, içine sindiremeyecek imzalandı ve ben orada yepyeni, modern bir devlet kuruluşunu görüyorum dedi. Bu olacak iş değildir ve de oldu.

A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - Konuyla ilgili olarak söyleyebileceğim bir husus var. Konuyla ilgili olarak bir anlaşma hükmünden bahsetmek gerekirse NATO Anlaşması'nın 5. maddesi Türkiye'ye yönelik herhangi bir saldırı NATO'nun geneline yönelik bir saldırı olarak değerlendirilecektir, kabul edilecektir hükmü vardır. Şimdi dış kaynaklı ve fakat Türkiye'ye yönelik olmak üzere yapılan terör saldırıları NATO makamlarına bu saldırıların önlenmesi için NATO mensubu ülkelerin işbirliği yapması gerekir konusunda birçok talepler Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla veya üst düzey görüşmelerde, silahlı kuvvetler içinde resmi görüşmelerde bunlar aktarılmıştır. Fakat Türkiye dışındaki hiçbir NATO mensubu ülke bu konularda taraf olmak istememiştir, hatta konuya kesinlikle cevap dahi vermemiştir. Şimdi yaşanan olaylar

bütünüyle iç güvenlik olayı olarak mütalaa edilmekte bizim açımızdan, ama Avrupa Birliği, sizlere aktaramadım, Avrupa Parlamentosu'nun muhtelif tarihlerdeki kararlarıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki olaylara atıf yapıyor, olaya siyasi çözüm bulunması gerektiği hususu dikte ediliyor, parlamentonun muhtelif tarihlerde almış olduğu hep aynı mahiyetteki kararları zikredebiliriz. Ancak bu hükümler tahkime gitmeyi gerektirecek bir güç vermiyor sanıyorum, bilmiyorum diğer konuşmacılarımız ne düşünüyorlar.

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR - Efendim bu konuyu merak ediyorsunuz, benim Kürtçülük diye iki ciltlik kitabım var Bilgi Yayınevi'nde, bu konuya biz hukuki olarak yabancıları karıştırmayız. Bir sürü laf ederler, Avrupa Parlamentosu'nda da çok zıpır insanlar var, konuşurlar, biz bunları elimizin tersiyle iteriz. Ancak anlaşmaya gelince bunların hukuki bakımdan söz hakları yoktur.

A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - Müsaade buyurursanız konuyla ilgili olarak bir hususu ekleyeceğim. Biz Tahkim Kurulu'na müracaat ettiğimiz takdirde bir ölçüde onların hedefine hizmet etmiş oluruz. Çünkü Avrupa Birliği'nin 17.09.1992 tarihinde vermiş olduğu bir karar var. Kürt sorunuyla ilgili uluslararası konferans düzenlenmelidir. Yani bir ölçüde Tahkim Kurulu'na müracaatımız konuyu uluslararası konuma getirir, işi çözemeyiz.

FİGEN KURTOĞLU - Ekonomik yapılarda da var, bu satılan büyük ekonomik yapılar, fabrikalar, KİT'ler, vesaire, bu anlamda tahkimi sormuştum.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK - Şimdi aslında tabii ki bugünkü konuşulan konunun biraz dışında bu belki, biz biraz süreci hızlandıralım. Zeki Ağabey; buyurun.

Av. ZEKİ YILDAN - Sorumu sormadan önce Hüseyin arkadaşımın Karadeniz'e sahili olan Devletlerin Barolar Birliği Toplantısı'na ben de katıldım, başka bir zamanda katıldım, Bükreş'te iki üç gün kaldık. O Karadeniz'in ekonomik işbirliğiyle hiçbir ilgisi yok o toplantıların Hüseyin arkadaşımın dediği gibi. Bir Fransız vardı, yemekte beraber olduk, ama bir türlü yıldızımız barışmadı, bu tam bir misyoner gibi çalışıyordu. Yani Romanya, Bulgaristan ve bu Devletlerin Barolarını kendi cazibesine, egemenliğine almıştı. O ne derse o oluyordu. Bu kişi Önce İlke Grubu'nun yönetime gelmeden önce İstanbul Barosu'yla da ilişkileri çok güzeldi, ama bizden sonra ilişkiler kesildi. Bunu ifade ettikten sonra Sayın Ercan Karakoç'a ve diğer değerli konuşmacılar da cevap verebilirler, Montrö günümüzde böyle devam ediyor gibi dedi Sayın konuşmacı, ama benim bildiğim kadarıyla Amerika sekiz tane üs kurdu Karadeniz'e. Ben böyle biliyorum, eğer 10. varsa bilmiyorum. Bu sekiz tane üs en son teknolojiyle geliştirilmiş askeri stratejik üsler. Şimdi Montrö ne oldu?

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Efendim Montrö sadece Boğazlarla ilgili, Karadeniz'le ilgili bir anlaşma değil.

Av. ZEKİ YILDAN - Orada gemiler var, nereden çıkacak onlar.

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Onların belli tonajları var, o tonajın üstünden geçmesi mümkün değil. Yani Montrö'de belirli olan tonajların üstünden Boğaz'a girmesi, Karadeniz'e geçmesi mümkün değil, belli tonajları var. Hatta şöyle bir şey var, yanlış hatırlıyorsam, yanlış biliyorsam Bilal Hocam düzeltsin. Mesela dışarıdan bir uçak gemisinin Karadeniz'e girmesi yasak, ama Karadeniz'deki mesela Rus Devleti ben uçak gemimi Akdeniz'e göndereceğim dediği zaman onun geçişi serbest, ama dışarıdan Karadeniz'e bir uçak gemisinin veya büyük gemilerin girmesi yasak. Türkiye bu son Gürcistan olaylarında iki üç tane Amerikan gemisinin geçişine müsaade etti, ama tonajları noktasında müsaade etti. Yani Türkiye Boğazlardaki o rejimi değiştirmemek için elinden geleni yapıyor. Olay bu, Karadeniz'deki üsler mevzu-su da bu NATO'yla alakalı olaylardır tahmin ediyorum. Yani o Montrö Antlaşması'nın maddelerinde geçen bir şey değil.

Av. ZEKİ YILDAN - Ben orada bir tehlike gördüm, sanki Montrö'ye fiilen müdahale edilecek, ediliyormuş gibi geldi bana, onun açıklamasını istedim.

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Hayır.

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR - Ben bir şey eklemek istiyorum. Bu Montrö Anlaşması'nın uygulanması konusunda Türkiye olağanüstü hassastır. Başkalarının eline bir koz vermek için, aleyhimize kullanabilecekleri bir şikayet sebebi yaratmamak için son derece hassastır. Bizim Dışişleri Bakanlığı'nda görünmez, bilinmez, ama Boğazlarla ilgili bir daire vardır. Kuş uçsa haberi vardır ve harfiyen uygularlar. Eğer uygulaması gücü yeten yetene, başımıza büyük sorunlar açarlar. Yani şimdi bu Boğaz'dan geçişlere bir defa tek tek geçiyorlar Amerikan gemileri NATO gemileri olarak ve tonajı da aşmamak şartıyla. Biri çıkıyor, öteki giriyor, yani ikisi birden böyle filo halinde katıyen geçmez, topa tutarız. Yani Amerika, vesaire bakmayız, bu ülke sahipsiz değil.

Av. ZEKİ YILDAN - Sayın Şimşir; o zaman şöyle söyleyeyim. Yani oraya bu kadar üs yapılmışken biz bir yerde müdahale etsek ne olur? Çünkü güç üstünlüğü onlarda, yani nasıl koruyabiliriz bu ülkeyi diyorum. Yerleşmiş sekiz tane yere ve en üstün tekniklerle.

Dr. BİLAL N. ŞİMŞİR - O Karadeniz kıyısında olan ülkeler düşünsün, ben Boğazları koruyorum.

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Son bir şey daha söyleyebilir miyim Başkan; bu Montrö'deki rejim değiştiği zaman az önce Bilal Şimşir'in

de söylediği gibi gücü yeten yetene, mesela ABD Montrö'de taraf değil, Almanya Montrö'de taraf değil, yani Montrö Anlaşması'nda taraf olmayan devletler var. Eğer rejim değişmeye başladığı zaman o 1936'lı yıllardaki uluslararası konjonktürün Türkiye'nin eline verdiği koz şu anda yok veya şu günlerde yok. Bunun bozulma ihtimali olduğundan dolayı Bilal Şimşir Beyin dediği gibi Montrö rejimin değişmemesi için Türkiye kılı kırk yararcasına elinden geldiğince sistemi devam ettiriyor.

Av. NEVAL ÖZFIRAT - Benim sorum Ercan Beyeydi, fakat biraz evvel ben cevabımı aldım. Yani benim de sormak istediğim şuydu, Amerika Birleşik Devletleri Montrö'de taraftar değil, onu tamamıyla kesin olarak öğrendik. Fakat siyasi açıdan ne derece etkili olabilir Montrö Anlaşması'nda, herhangi bir teklifi olsa bunu el altından veyahut da açık olarak bu siyasi etkisini gösterebilir mi? Ben bunu öğrenmek istiyorum.

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Şimdi ben Montrö'nün maddelerinin tamamını okudum, mümkün değil zaten, zaman yetmez. Montrö rejiminin değişebilmesi için farklı farklı teklifler, yani ancak her birisinin oybirliği gerekir. O taraf olan ülkelerin biz bu Montrö rejimini değiştiriyoruz diyebilmesi için her birisinin bir araya gelip oybirliğiyle değiştirmesi lazım. Amerika'nın bunu yapabilmesi için de el altından o rejime imzası olan, ama sistemin devam etmesini istemeyen devletleri bir şekilde kontrol edip oybirliğini yakalaması çok zor. Yani mesela Rusya

istemez, şu andaki Rusya istemez, bazı maddelerin değişmesi için oybirliği gerekiyor ve mesela o Anlaşmaya Almanya taraf değil, ama Almanya adım gibi biliyorum, aman diyor, şu Montrö rejimi değişse de ben de buralara müdahil olsam. Çünkü onun da buralarda menfaati var, şu Hazar Havzasında, artı Ortadoğu Bölgesi'nde. Yani dolayısıyla Türkiye için Montrö rejiminde o 1936'daki konjonktür mükemmel bir konjonktür. Bizim için tek sıkıntılı olan sistem şu, gemilerin kılavuzsuz geçişi, yani buna kılavuz alma zorunluluğu konulmamış. Bu da olsa fıstıklı kaymak, o yok, sıkıntı tek o. Yani sağlık denetimi var, ama kılavuz alma yok. Bunu Türkiye mesela o Boğazlardaki trafiği engellemek için bazen basına da yansıyor, Karadeniz'in az ilerisinden Karadeniz'le Marmara'yı bağlayan bir kanal, Süveyş gibi, o Boğaz trafiğini oraya yönlendirip Boğazı en azından daha güvenilir, güvenli hale getirme projeleri söyleniyor. Bakalım, olur mu, olmaz mı?

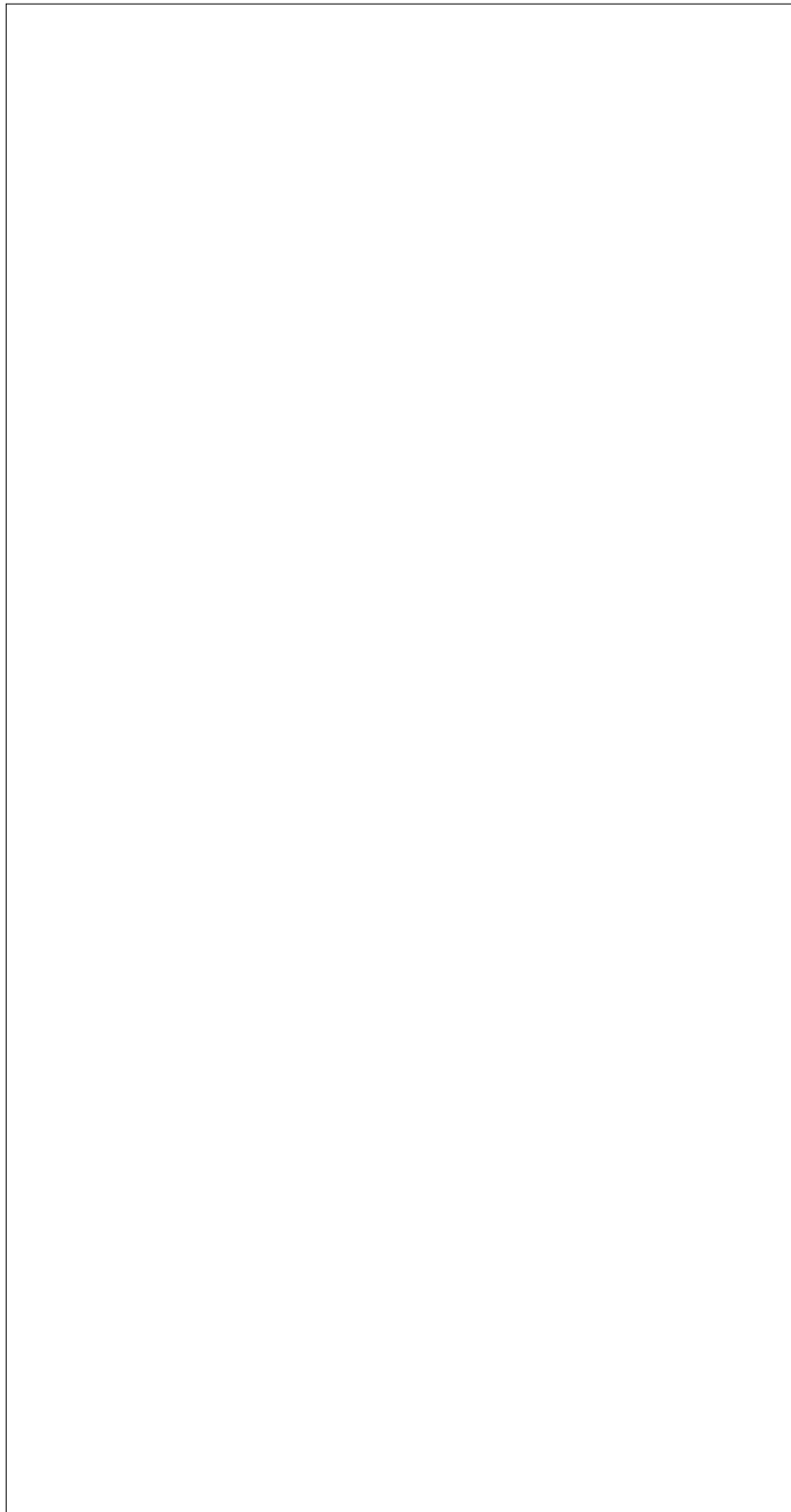
A. ÖNER PEHLİVANOĞLU - Montrö Sözleşmesi Karadeniz'e sahili olan, sahildar olan devletlerin güvenliğini sağlamak amacıyla barış ve seferde savaş gemilerinin geçişini düzenler. Barış ve savaş ortamında Amerika Birleşik Devletleri'nin bölgede etkili olmak amacıyla Montrö'yü zorlama ihtimali var mıdır? Vardır. Türk Devleti sahildar devletlerin güvenliğini ön planda tutarak, biz de Karadeniz'e sahili olan devletiz, bizim güvenliğimiz de söz konusu, Karadeniz'e geçişleri Montrö şartlarını koruyarak korumak durumundayız. Montrö şartlarını koruyarak sahili

olan ülkelerin güvenliğini ve Boğazların güvenliğini korumak durumundayız, ama muhtemel yaklaşımlara karşı müteyakkız olmak vazgeçilmez bir görev olarak ortaya çıkmaktadır.

ŞEBNEM ÖZFIRAT - Siz biraz önce söylediniz, Boğazlardan geçerken gemilerin kılavuz alma gibi bir zorunluluğu yok. Yakın bir gelecekte bunu sağlayamaz mıyız?

Dr. ERCAN KARAKOÇ - Az önce söyledim, tüzükler, 94 ve 98'de iki tane tüzük çıkarttık, şu anda 98 Tüzüğü'nü kullanıyoruz. Ancak sonuç itibarıyla tüzük bir iç düzenleme, ama bu Boğazlardan gemi geçişinin serbest olduğu bir anlaşma ve Rusya, o zaman Sovyetler Birliği, şu anda da Rusya sen benim Karadeniz'deki petrol ticaretimi engellemek ve Bakü Ceyhan ve diğer hatları faal hale getirmek için yapıyorsun, beni engellemeye çalışıyorsun, o yüzden ben de seni dinlemiyorum noktasında bir çatışma var Rusya'yla. Yani onun haricinde bir problem yok, yapıyoruz, iç düzenlemeler yapıyoruz, ama bakalım, yani bu güçle ilgili.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK -Ben değerli katılımcılara çok teşekkür ediyorum, Baromuzun mütevazı hediyeleri olacak kendilerine. Sizleri bundan sonraki etkinliklerimizde de bir arada görmek istiyorum.

BANKA ve FİNANS HUKUKU

Panel ve Seminer Notları

2009

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

